

3

ชุดโครงการวิจัย
ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย:
การศึกษาเพื่อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อเสนอทางกฎหมาย
และการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ

ภาพรวมของแรงงานต่างชาติ
ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย

โดย

อรพินทร์ พิทักษ์มหานุกุล

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ชุดโครงการวิจัย
ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย:
การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อเสนอทางกฎหมาย
และการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ

ภาพรวมของแรงงานต่างชาติ
ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย

โดย
อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาพรวมของแรงงานต่างชาติ ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย

อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ

สรุปสำหรับผู้บริหาร

แรงงานฝีมือต่างชาติส่วนใหญ่ทำงานและพักอยู่ในกรุงเทพมหานคร ภาคกลางและภาคตะวันออก ได้รับใบอนุญาตทำงาน 1 ปี ทำงานเป็นผู้อำนวยการ ผู้จัดการ วิศวกร ผู้ควบคุมการผลิต/ช่างเทคนิค ผู้ชำนาญการ หัวหน้างาน ครู/ล่ามผู้ที่ต้องใช้ภาษาต่างประเทศ มีแรงงานทุกสัญชาติในทุกตำแหน่งงาน แสดงว่ามีการนำแรงงานของเขาเข้ามาบริหารและควบคุมการผลิตด้วย พบเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานได้แก่ ต้องการคนที่มีความสามารถสูง พูดภาษานั้นๆ ได้ ยังไม่เชื่อความสามารถของคนไทย เป็นกิจการของตนเอง/คู่สมรส/ญาติ/เป็นการร่วมลงทุน/มีสัญญาว่าต้องส่งวิศวกรมาควบคุม ต้องการถ่ายทอดเทคโนโลยีและเป็นการต่อสัญญาจ้าง เป็นต้น แรงงานเหล่านี้ทำงานในธุรกิจรับเหมาก่อสร้างสูงที่สุด รองลงไปได้แก่ ครู/อาจารย์ในสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ผลิตและจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป/อัญมณี ผลิตและจำหน่ายพลาสติกและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง/อุปกรณ์การแพทย์ ร้านค้าขายส่ง/ขายปลีก/ซูเปอร์มาเก็ต ผลิตและจำหน่ายโทรทัศน์/เครื่องเสียงและชิ้นส่วนประกอบ ผลิตและจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์ นำเข้า/ส่งออกสินค้า/ที่ปรึกษาทางธุรกิจให้ต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและต่ำกว่าที่ทำงานไร้ฝีมืออยู่ด้วยซึ่งไม่ควรมี และการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากแรงงานดังกล่าวมาให้แรงงานไทยก็มีน้อยมาก

จากผลการวิจัยดังกล่าว ยังมีงานหลายประเภทเป็นงานที่แรงงานไทยทำได้ และถ้าได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถแล้ว แรงงานไทยก็จะสามารถทำงานได้เกือบทุกประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของรัฐบาลและจิตสำนึกของคนไทยทุกคน

ข้อเสนอแนะในการวางนโยบายแรงงานฝีมือต่างชาติ

- 1) ควรให้ความสำคัญในประเภทของธุรกิจที่มาลงทุน โดยพิจารณาถึงผลเสียต่อประเทศในระยะยาว มีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายเพื่อจะได้มุมมองที่รอบด้านและลึกซึ้งโดยเน้นผลประโยชน์ของประเทศเป็นหลัก เช่น กำหนดให้ใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานไร้ฝีมือเมื่อมีการลงทุนเกินกว่า 5 ปี เป็นต้น
- 2) วางมาตรการที่ชัดเจนและรัดกุมในการนำเข้าแรงงานฝีมือต่างชาติ เช่น วางแผนในระยะสั้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้สอดคล้องกับแผนระยะยาวเพื่อป้องกันการเพิ่มแรงงานฝีมือผิดกฎหมาย และเพื่อไม่ให้เกิดการแย่งงานแรงงานไทยอย่างถาวร รวมทั้งเกิดผลดีต่อประเทศให้มากที่สุด เช่น ในเรื่องการออกใบอนุญาตทำงาน;
 - ปรับปรุงขั้นตอนในการขอรับและต่อใบอนุญาตทำงานให้รัดกุมและสะดวกยิ่งขึ้น
 - กำหนดตำแหน่งงานที่ควรให้ใบอนุญาตให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศและของธุรกิจ โดยพิจารณาตามความจำเป็นในงานเพื่อลดการเกิดแรงงานฝีมือผิดกฎหมาย (คือเมื่อขอใบอนุญาตไม่ได้ก็ไม่ต้องมีใบอนุญาตดีกว่า)

- กำหนดระยะเวลาในการอนุญาตให้เหมาะสมกับความจำเป็นตามตำแหน่งงานและประเภทของธุรกิจ ซึ่งจะช่วยให้ลดภาระการทำงานและการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ได้
- เพิ่มการตรวจตราใบอนุญาตและให้อำนาจในการจัดการแรงงานฝีมือต่างชาติที่ผิดกฎหมายแก่คณะบุคคลไม่ใช่คนกลุ่มเดียวเพื่อลดการประพฤติมิชอบของเจ้าพนักงาน
- เพิ่มโทษแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำให้เกิดแรงงานผิดกฎหมาย ทั้งเจ้าของกิจการที่จ้างแรงงานเหล่านี้ ตัวแรงงานฝีมือ ตลอดจนเจ้าหน้าที่และผู้ร่วมงานกับแรงงานเหล่านี้
- เครื่องครัดในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากแรงงานฝีมือต่างชาติมายังแรงงานไทย

- 3) ปรับปรุงกฎหมาย กฎกระทรวง ฯลฯ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์แรงงานโลกในปัจจุบัน
- 4) พิจารณาออกใบอนุญาตให้แรงงานฝีมือต่างชาติที่ขณะนี้ทำงานอยู่ในประเทศแล้วแต่เป็นแรงงานผิดกฎหมาย เช่น ผู้ที่ทำงานโดยถือวีซ่านักท่องเที่ยวหรือผู้มีใบอนุญาตทำงานไม่ตรงกับงานที่ทำ ฯลฯ แต่ทั้งนี้ต้องมีมาตรการที่รัดกุมเพื่อกันการออกใบอนุญาตที่ไม่ถูกต้องด้วย
- 5) กระจายการลงทุนสู่ภูมิภาคเพื่อลดการกระจุกตัวของแรงงานในบางพื้นที่และลดการย้ายถิ่นในประเทศทำให้คุณภาพชีวิตคนไทยดีขึ้นเพราะคนในครอบครัวไม่ต้องย้ายถิ่นไปทำงานไกล
- 6) มีมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและกำจััดขยะที่เกิดจากการประกอบธุรกิจ
- 7) วางแผนปฏิบัติการเพื่อเพิ่มขีดความรู้ ความสามารถให้แก่แรงงานไทยที่มีอยู่แล้ว และที่กำลังจะผลิตในอนาคตด้วย ทั้งการปรับปรุงหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน การอบรม โดยให้ความสำคัญเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีของแรงงานฝีมือต่างชาติสู่แรงงานไทยด้วย

นอกจากนี้ ข้อมูลแรงงานฝีมือต่างชาติยังมีความสำคัญมาก ที่รัฐบาลจะใช้เป็นแนวทางประกอบการบริหารจัดการแรงงานเหล่านี้ด้วย จึงควรมีการดำเนินการกับข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) จัดทำฐานข้อมูลแรงงานฝีมือต่างชาติทั้งประเทศลงระบบคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูลที่บันทึกต้องใช้รหัสเดียวกันและมีรายละเอียดที่มีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการแรงงานฝีมือต่างชาติและแรงงานไทยด้วย พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ฯลฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลแรงงานฝีมือต่างชาติที่ทันสมัยเสมอ
- 2) ปรับปรุงแบบ ตท. ต่าง ๆ ที่ใช้ในการขอรับหรือขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน ฯลฯ ให้มีข้อความที่จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ครบถ้วน ซึ่งอาจใช้เพียงแบบฟอร์มเดียวกันก็ได้
- 3) กำหนดเลขประจำตัวให้แรงงานฝีมือต่างชาติ เพื่อให้สามารถสืบค้นและติดตามได้ไม่ว่าแรงงานนี้จะอยู่ส่วนไหนในประเทศ โดยจัดเก็บลงในฐานข้อมูลแรงงานฝีมือต่างชาติด้วย
- 4) จัดเจ้าหน้าที่ให้พอเพียงและเหมาะสมกับงาน โดยคำนึงถึงปริมาณงานที่ต่างกันในแต่ละหน่วยงานด้วย รวมทั้งมีการอบรม เพิ่มความรู้ ความสามารถให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงภาพรวมของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย และศึกษารูปแบบการทำงานของแรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานใน 67 จังหวัด ในปี 2538 จำนวน 19,672 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์-กันยายน 2539 โดยการคัดลอกข้อมูลจากแบบ ตท. ต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อขอรับใบอนุญาตทำงานด้วยทีมผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่ในสำนักงานจัดหางานจังหวัด 67 จังหวัด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย นำเสนอข้อมูลในรูปตาราง พร้อมทั้งสังเคราะห์ข้อมูลในรายบุคคลเพื่อให้ได้คำอธิบายประกอบข้อมูลที่นำเสนอในตาราง

จากการวิจัยพบว่าแรงงานญี่ปุ่น จีน อเมริกา อังกฤษ อินเดีย ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ เกาหลี กอสเตรเล่ย์และเยอรมันเข้ามาในประเทศไทยมากที่สุด แรงงานส่วนใหญ่มีอายุ 25-59 ปี เป็นชาย มีรายได้เฉลี่ย 50,000 บาทต่อเดือน ทำงานบริหารจัดการมากที่สุด แต่ยังมีแรงงานทุกสัญชาติในทุกตำแหน่งงาน แสดงว่ามีการนำแรงงานเข้ามาบริหารจัดการและควบคุมการผลิตด้วย ทำงานในธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมากที่สุด มีแรงงานญี่ปุ่นในธุรกิจเครื่องไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์มากที่สุด ขณะที่แรงงานอเมริกันส่วนใหญ่ทำงานในกิจการรับเหมาก่อสร้างและในสถาบันการศึกษาของไทย ส่วนแรงงานอินเดียทำงานในธุรกิจเสื้อผ้าสำเร็จรูป/อัญมณี มีเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยเพราะต้องการคนที่มีความสามารถสูง พูดภาษาอื่นได้ ยังไม่เชื่อความสามารถของคนไทยเป็นกิจการของตนเอง/คู่สมรส/ญาติ เป็นการร่วมลงทุน/มีสัญญาว่าจะต้องส่งวิศวกรมาควบคุมเป็นการต่อสัญญาจ้าง และต้องการถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นต้น อย่างไรก็ตามพบว่าการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากแรงงานดังกล่าวมาให้แรงงานไทยยังมีน้อยมาก

ABSTRACT

The study presents a profile of legal immigrant labour in Thailand and legal skilled labour force participation of 19,672 legal immigrant workers who were granted work permits in 67 of Thailand's 76 provinces in 1995. Questionnaires were constructed to copy some information from work permit forms between February and September 1996. The data were analyzed by descriptive statistics and were presented in tables. Individual data were synthesized to support the interpretation of each table.

The top ranks of the labour force were Japanese, Chinese (including Hong Kong), American, English, Indian, Taiwanese, Filipino, Korean, Australian and German. Most immigrants were male, aged between 25– 59 years. They were skilled labour who were mainly occupied managerial positions and were distributed across business types and working positions although the largest number was in construction. The average income was about US\$ 2,000 per month. Most Japanese worked in electrical equipment, electronic, and computer companies. By contrast most Americans occupied senior positions in construction, and academic institutes. Indians were hired in the clothes and jewellery sector. Many foreign companies also hired their nation's staff to control their production. Although the 1978 Thailand Alien Work Act obligates foreign staff to transfer their knowledge to Thai staff, very few immigrants have done this.

ขอขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยนี้ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้การสนับสนุนทุกด้านในการทำวิจัยนี้ และภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยดันดี (University of Dundee) ที่อำนวยความสะดวกในการจัดทำต้นฉบับรายงานการวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณ ท่านคณะกรรมการชี้ทิศทางทุกท่าน ท่านผู้อ่านและวิจารณ์งานวิจัยนี้ คณะนักวิจัยชุดโครงการวิจัยทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทยทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำที่มีคุณค่า มีประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย ท่านอธิบดีกรมการจัดหางาน ท่านผู้อำนวยการกองงานคนต่างด้าว ท่านผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทุกท่านในกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่กรุณาอำนวยความสะดวกและกรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติ ท่านหัวหน้าสำนักงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ทุกท่านในสำนักงานจัดหางานจังหวัด ที่กรุณาคัดลอกข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการคัดลอกข้อมูลดังกล่าว

ขอขอบคุณ นักศึกษาของสถาบันวิจัยประชากรและสังคมทุกท่านที่กรุณาติดต่อทวงถาม และรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดต่างๆ พนักงานคัดลอกข้อมูล พนักงานลงรหัส ตลอดจนเจ้าหน้าที่ประมวลผลข้อมูลทุกท่านในสถาบันวิจัยประชากรและสังคม ที่ทำงานอย่างเต็มกำลังและเต็มความสามารถ

ท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. บุญเลิศ เลี้ยวประไพ รองศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ ประสาทกุล รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ จำรัสฤทธิ์รงค์ รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงก์ รองศาสตราจารย์ ดร. จรรยา เศรษฐบุตร รองศาสตราจารย์ ดร. วรชัย ทองไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กฤตยา อาชวนิจกุล ตลอดจนท่านคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ทำงานในสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ที่กรุณาให้การสนับสนุนในการทำวิจัยและให้กำลังใจตลอดมา

ผู้วิจัย

	หน้า
สรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	ง
คำนำ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1) ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย	1
1.2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3) ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
1.5) กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย	17
1.6) คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย.....	17
1.7) ความจำกัดในการวิจัย	19
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย	22
2.1) ประชากรในการวิจัย	22
2.2) กลุ่มตัวอย่าง หรือ แรเงงงานด่งขาดดที่ศดกษา	22
2.3) แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย.....	24
2.4) วดศการเกดบรวบรวมข้อมูล	24
2.5) ดวแปรที่นำมาวศระหะ	26
2.6) การประมวลผลข้อมูลในการวิจัย	27
2.7) การวศระหะข้อมูลในการวิจัย	27
บทที่ 3 แรเงงงานด่งขาดดที่ดวรับบออนุญาตท่งงานในประเทศไทย	28
3.1) ภาพรวมของแรเงงงานด่งขาดดที่ดวรับบออนุญาตท่งงานในประเทศไทย.....	28
3.2) ลกษณะท่วไปแรเงงงานด่งขาดดที่ศดกษา	31
3.3) ลกษณะท่วไปของแรเงงงานด่งขาดดตามการสงเสริม.....	42
3.4) สรุป	48

	หน้า
บทที่ 4 รูปแบบของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน	50
4.1) รูปแบบการทำงานของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา.....	50
4.2) สรุปผลกระทบจากการนำแรงงานฝีมือต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย.....	56
4.3) สรุป	61
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	63
5.1) สรุปผลที่ได้จากการวิจัย	63
5.2) ข้อเสนอแนะ	66
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	74
ก. บัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกา.....	74
ข. ประกาศกระทรวงมหาดไทย	76
ค. พระราชกฤษฎีกา	77
ง. คำเตือนสำหรับแรงงานต่างชาติ.....	78
จ. กฎหมายคุ้มครองแรงงานต่างชาติที่ถูกกฎหมายในประเทศไทย.....	79
ฉ. การจัดการเกี่ยวกับแรงงานที่ถูกกฎหมายในประเทศไทย	80
ช. คำแนะนำ: การขอรับใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว	82
ซ. แบบฟอร์ม ตท. ต่าง ๆ ที่ใช้ในการขอใบอนุญาตทำงาน.....	84

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 จำนวนคนต่างชาตินิยมขอ และได้รับใบอนุญาตทำงาน ปี พ.ศ.2518-2537	10
1.2 จำนวนคนต่างชาติดังเหลือในประเทศไทย พ.ศ. 2529-2534.....	11
1.3 คนต่างชาตินิยมขอและได้รับใบอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักร จำแนกตามสัญชาติและปี.....	12
1.4 คนต่างชาตินิยมขอและได้รับใบอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักรปี 2528-2534 จำแนกตามอาชีพ	13
1.5 จำนวนรายที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยโดยผ่านสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุน จำแนกตามปี ขั้นตอนการดำเนินการ และสัญชาติ	14
1.6 จำนวนแรงงานต่างชาติที่ทำงานโดยผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามปี และขั้นตอนการดำเนินการ	15
1.7 จำนวนแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานโดยผ่านคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนในปี 2537 จำแนกตามขั้นตอนการดำเนินการ และประเภทของธุรกิจ...	15
2.1 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามภาค และจังหวัด	23
3.1 จำนวนและร้อยละของคนต่างชาติดังเหลือในประเทศไทย พ.ศ. 2537-2539	29
3.2 จำนวนคนต่างชาตินิยมขอและได้รับใบอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักร ปี 2537-2540	30
3.3 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามกลุ่มอายุ	32
3.4 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามเพศ	32
3.5 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติ	33
3.6 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามการมีถิ่นที่อยู่ และการมีใบต่างด้าว	34
3.7 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา	34
3.8 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามอาชีพ	35
3.9 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	36
3.10 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามระยะเวลาการจ้างงาน...	37
3.11 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทย..	38
3.12 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามประเภทการได้รับใบอนุญาต.....	38
3.13 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามเหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน.....	39
3.14 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน.....	40

3.15	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสถานที่ทำงาน สถานที่พัก และภาค.....	41
3.16	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามประเภทของธุรกิจ.....	41
3.17	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามกลุ่มอายุ.....	42
3.18	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามเพศ	43
3.19	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามสัญชาติ.....	43
3.20	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามระดับการศึกษา	44
3.21	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามอาชีพ.....	44
3.22	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามรายได้.....	45
3.23	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามระยะเวลาการจ้างงาน	45
3.24	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทย	46
3.25	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน.....	46
3.26	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามสถานที่ทำงาน สถานที่พัก และภาค.....	47
3.27	จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามประเภทของธุรกิจ.....	47
4.1	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติและอายุ.....	50
4.2	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติและเพศ.....	51
4.3	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติและภาค.....	51
4.4	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติ และอาชีพ.....	52
4.5	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ทราบเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงาน จำแนกตามสัญชาติ และเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทย	53
4.6	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติและรายได้ต่อเดือน.....	53
4.7	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติ และประเภทของการได้รับอนุญาต.....	54
4.8	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติและการศึกษา.....	54
4.9	ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติและประเภทธุรกิจ.....	55

1.1) ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัย

การที่แรงงานต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เกิดจากการขยายตัวทางธุรกิจ ทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและการบริการอย่างรวดเร็วนำไปสู่ความต้องการแรงงานที่มีความชำนาญสูง หรือมีประสบการณ์มาก จึงเกิดการขาดแคลนวิศวกรอย่างรุนแรง (Sussangkarn, Chalongsob, 1996:129) ผลักดันให้เงินเดือนของวิศวกรสูงขึ้นมาก นักลงทุนจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ จึงย้ายการลงทุนเข้ามาในประเทศไทย (Poapongsakorn, Nipon and Amomthip Tachicnglam, 1992:2) เพราะได้เปรียบด้านค่าจ้างแรงงาน นับเป็นการลงทุนที่ได้ผลตอบแทนสูงและรวดเร็ว จึงเป็นปัจจัยดึงดูดการลงทุนและการย้ายฐานการผลิตจากประเทศเหล่านั้นมาสู่ประเทศไทย (สถาพร กวิตานนท์, 2537: 21) ในขณะที่รัฐบาลก็มีนโยบายส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศมากขึ้นด้วย ทำให้แรงงานที่มีความสามารถภายในประเทศเพื่อรองรับธุรกิจเหล่านี้มีไม่พอเพียง จากการประเมินความได้เปรียบทางทรัพยากรมนุษย์ในประเทศพบว่า ความได้เปรียบทางทรัพยากรมนุษย์ของประเทศมีแนวโน้มลดลงโดยลำดับ เพราะจำนวนแรงงานในประเทศยังมีการผลิตเกินและขาดมากในบางสาขา ทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง อีกทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐานของแรงงานไทยยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ คุณภาพของแรงงานไทยที่ผลิตได้โดยทั่วไปยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานภายในประเทศ (เกษมสันต์ จิณณวาโส, 2537:2, Sussangkarn, Chalongsob, 1996:129) จึงต้องมีการนำเข้าแรงงานฝีมือต่างชาติ เช่น วิศวกร ช่างเทคนิค ฯลฯ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการประกอบการผลิต

เนื่องจากการลงทุนของภาคเอกชนในปี 2537 มีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 เงินลงทุนทั้งสิ้น 460,000 ล้านบาท การลงทุนจากต่างประเทศก็เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า สิ่งทอและอุตสาหกรรมเบา การลงทุนในปี 2538 มีการขยายตัวอย่างมากไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8 มีการขอรับการส่งเสริมการลงทุนขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, 2537:9) จึงคาดว่าความต้องการแรงงานฝีมือต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยในระยะ 3-5 ปีข้างหน้าจะยังมีอย่างแน่นอน เพราะในอดีตแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานฝีมือ เช่น ผู้จัดการจัดการ วิศวกร ช่างเทคนิค ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น(ดูตารางที่ 1.4) หากรัฐบาลสามารถวางนโยบายด้านการนำเข้าแรงงานฝีมือต่างชาติให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานฝีมือในประเทศ ก็จะช่วยให้การลงทุนในประเทศมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องต่อไป ทำให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

การที่รัฐบาลจะสามารถวางนโยบายดังกล่าวได้รัดกุมและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง จำเป็นต้องทราบว่าแรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้ามาในประเทศมีรูปแบบอย่างไรบ้าง เหมาะสม

สอดคล้องกับความต้องการแรงงานฝีมือนั้นๆ ในประเทศหรือไม่ อย่างไร ทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาภาพรวมของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย ศึกษารูปแบบการทำงานของแรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงาน และนำเสนอสรุปผลกระทบจากการนำแรงงานฝีมือต่างชาติเข้าในประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับรัฐบาลที่จะใช้ประกอบการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการนำเข้าแรงงานฝีมือต่างชาติให้รัดกุม ให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานฝีมือภายในประเทศโดยที่จะส่งผลเสียต่อประเทศให้น้อยที่สุด

1.2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อแสดงภาพรวมของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบการทำงานของแรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง¹ และได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยประเภทชั่วคราว² และประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น³ ในปี พ.ศ. 2538 ใน 67 จังหวัด⁴
- 3) เพื่อนำเสนอสรุปผลกระทบจากการนำแรงงานฝีมือต่างชาติเข้าในประเทศไทย

1.3) ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยหนึ่งในชุดโครงการวิจัยทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย: การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมาย และการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐที่ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อยทั้งหมด 14 โครงการ โดยที่งานวิจัยนี้ทำการศึกษาในกลุ่มแรงงานฝีมือต่างชาติเฉพาะที่เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายและได้รับ

¹ การวิจัยนี้เรียก “เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง” ย่อๆ ว่า “เข้าเมืองถูกต้องกฎหมาย”

² ไม่รวมแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตลอดชีพ และแรงงานต่างชาติที่ลักลอบเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

³ ผู้ที่ขอใบอนุญาตผ่านตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนฯ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมฯ พระราชบัญญัติปิโตรเลียมฯ เป็นต้น

⁴ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ แต่ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ 67 จังหวัด ดังต่อไปนี้ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน ดากนครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี อัญญาอ่างทอง ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท สระบุรี บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ชัยภูมิ อำนาจเจริญ ขอนแก่นหนองบัวลำภู อุตรธานี เลย หนองคาย มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร ราชบุรีกาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ระยอง ฉะเชิงเทรา ตรวคปราจีนบุรี นครนายก นครศรีธรรมราช กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระนอง สงขลา ตรัง พัทลุง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

ใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราว และตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น เฉพาะในปี พ.ศ.2538¹ โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ แต่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ครบทุกจังหวัดและจำกัดด้วยเวลา ทำให้สามารถ รวบรวมข้อมูลได้เพียง 67 จังหวัด² จึงได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก 67 จังหวัดเท่านั้น

1.4) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.4.1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย

แรงงานต่างชาติ³ หรือ แรงงานต่างด้าว คือ การที่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย ทำงานในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่าแรงงานต่างชาติในประเทศไทยมีมานานแล้ว แรงงาน เหล่านั้นสามารถทำงานได้โดยที่ยังไม่มีกฎหมายควบคุม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2481 ได้มีพระราช บัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 มาตราที่ที่กำหนดให้คนต่างด้าว ต้องเสียภาษีรายได้หากต้องการเดินทางออกจากประเทศ (ประมวลรัษฎากรฉบับสมบูรณ์ 2535, 2534: 46) ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพฉบับที่ 1 พ.ศ. 2484 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2485 กำหนดอาชีพและวิชาชีพบางประเภทไว้เป็นการเฉพาะสำหรับคนไทย เช่น การทำ หรือการหล่อพระพุทธรูป การทำเครื่องเงิน การทำนา การตัดผม ฯลฯ (สุตาศิริ วศวงศ์, 2532: 9) โดยงานที่คนต่างชาติทำนั้นจะต้องไม่เป็นงานที่พระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพฯ สงวน ไว้สำหรับคนไทย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2499 จึงได้มีพระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. 2499 ออกมาเพื่อช่วยเหลือคนไทยให้มีงานอาชีพเป็นหลักฐานเพิ่มขึ้น⁴ โดยกำหนดให้ สถานประกอบการ บริษัท ห้างหุ้นส่วน หรือเอกชนต่างๆ ต้องรับคนงานสัญชาติไทยเข้าทำงานไม่ ต่ำกว่าร้อยละ 50 เมื่อมีการจ้างคนงานตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ซึ่งเท่ากับเป็นการควบคุมการจ้างงาน คนต่างชาติไปด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้คิดจะตรากฎหมายเพื่อ ควบคุมการประกอบอาชีพของคนต่างชาติขึ้น แต่มีปัญหาทางการเมืองหลายประการ จึงทำให้ร่าง กฎหมายนี้ยังไม่เสร็จ (สุตาศิริ วศวงศ์, 2532: 10) จนถึงปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศคณะ ปฏิวัติ พ.ศ. 2515 (ปว. 322) ที่กำหนดให้คนต่างชาติซึ่งต้องการทำงานในประเทศไทย ขอใบ อนุญาตทำงานจากอธิบดี⁵ กรมแรงงาน⁶ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นการออกใบอนุญาตทำงาน ประเภท “ตลอดชีพ” แรงงานต่างชาติที่มีใบอนุญาตทำงานตลอดชีพนี้ถือว่าเป็นแรงงานที่ถูก

¹ ไม่รวมแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตลอดชีพ และแรงงานต่างชาติที่ลักลอบเข้าเมือง

² ดูรายชื่อจังหวัดในหน้า 2

³ แรงงานต่างชาติใน พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงต่างๆ เรียกว่า “แรงงานต่างด้าว”

⁴ เนื่องจากมีแรงงานต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพ และทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมากขึ้น

⁵ หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย

⁶ ปัจจุบันเป็นกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ต้องตามกฎหมาย¹ อย่างไรก็ตาม การจ้างแรงงานต่างชาติยังต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเกี่ยวกับสัดส่วนของการจ้างงานระหว่างแรงงานไทยต่อแรงงานต่างชาติตามพระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2485 ด้วย ซึ่งปว. 322 นี้ใช้บังคับมาจนถึงวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2521 หลังจากนั้นจึงได้เริ่มมีการใช้พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2522 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ยังคงใช้บังคับจนถึงปัจจุบันนี้ (กองงานคนต่างด้าว(ก), 2533: 58-66; พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2540; พิศวาท สุนทรพันธ์ และ ปฐมภรณ์ บุษปธำรง, 2540)

ปัจจุบัน กฎหมายที่ใช้ควบคุมเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติมีหลายฉบับ รวมทั้งยังมีฉบับที่แก้ไขและเพิ่มเติมเพื่อให้รัดกุมยิ่งขึ้นอีกด้วย ได้แก่ การอนุญาตให้คนต่างชาติเข้าประเทศได้ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 (จารึก เมฆวิชัย, 2537: 1-4) และการอนุญาตให้คนต่างชาติทำงานได้ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ตลอดจนพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. 2522 (กำหนดงาน 39 อาชีพไว้สำหรับคนไทยโดยเฉพาะ: ดูภาคผนวก ก.) ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องกำหนดงานที่ให้คนต่างด้าวตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ทำได้ (มี งาน 27 อาชีพ: ดูภาคผนวก ข.) และพระราชกฤษฎีกากำหนดให้คนต่างด้าวซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่หรือภาระกิจบางประการในราชอาณาจักร ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 พ.ศ. 2522 (ดูภาคผนวก ค.)(กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน(ก), 2537: 85-100) ทั้งยังมีการส่งเสริมให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศมากขึ้น โดยยินยอมให้ผู้ประกอบการนำคนต่างชาติที่เป็นช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญการต่าง ๆ พร้อมทั้งคู่สมรสและบุคคลในอุปการะเข้ามาทำงานได้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (ก), 2536: 13-20) นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พระราชบัญญัติปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นต้น รวมทั้งมติคณะรัฐมนตรีเรื่อง การจัดระบบเพื่อควบคุมการทำงานของแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายที่อนุญาตให้คนต่างชาติสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่พำนักอยู่ในประเทศไทยสามารถทำงานใน 43 จังหวัดได้² (วรวิทย์ เจริญเลิศ และ บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ, 2540)

¹ ถือว่าเป็นแรงงานหรือเป็นการทำงานโดยถูกกฎหมายหากไม่มีการเปลี่ยนอาชีพ(ดูภาคผนวก ง.)

² ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน 2539 (39 จังหวัด) และ วันที่ 2 กรกฎาคม 2539 (เพิ่มอีก 4 จังหวัด) รวมเป็น 43 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ ระนอง สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล ตรัง พังงา กระบี่ ภูเก็ต ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ตราด กรุงเทพมหานคร ลพบุรี สุพรรณบุรี นครสวรรค์ กำแพงเพชร นครปฐม นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา พิจิตร พิษณุโลก อุทัยธานี ขอนแก่น นนทบุรี ปทุมธานี สระบุรี ลำพูน

1.4.1.1) รูปแบบของแรงงานต่างชาติในประเทศไทย¹ มี 2 แบบ ดังต่อไปนี้

1) แรงงานต่างชาติถูกกฎหมาย ได้แก่ คนต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยได้รับใบอนุญาตทำงาน(Work Permit) ซึ่งถึงแม้จะได้รับใบอนุญาตทำงานแล้ว คนต่างชาติยังต้องทำงานตามอาชีพ ในสถานที่และในเวลาที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น จึงจะถือว่าเป็นแรงงานต่างชาติถูกกฎหมาย(กองงานคนต่างด้าว(ข), 2536: 1) โดยที่แรงงานเหล่านี้ควรจะได้รับคุ้มครองเช่นเดียวกับแรงงานที่เป็นคนไทยทุกประการ (ดูภาคผนวก จ. และ ฉ.) แรงงานต่างชาติถูกกฎหมายแบ่งได้เป็น 4 แบบ ดังต่อไปนี้

ก) ประเภทตลอดชีพ ได้แก่คนต่างชาติที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและทำงานอยู่ก่อนวันที่ ปว.322 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ใช้บังคับ² ถ้าประสงค์จะทำงานนั้นต่อไป ให้ยื่นขอใบอนุญาตทำงานภายใน 90 วันนับแต่วันที่ ปว.322 ใช้บังคับ³ และหากใบอนุญาตทำงานออกให้แล้วแต่คนต่างชาติดังกล่าวยังมิได้รับใบอนุญาตและยังทำงานอยู่ถึงวันที่พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ใช้บังคับ⁴ ให้ไปปรับใบอนุญาตทำงานภายใน 60 วันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ⁵ ใบอนุญาตทำงานที่คนต่างชาติได้รับนี้เป็นใบอนุญาตทำงานตลอดชีพที่มีเงื่อนไขว่าการได้รับอนุญาตให้ทำงานนี้จะถือว่าถูกต้องตามกฎหมายต่อเมื่อไม่มีการเปลี่ยนอาชีพ (ดูภาคผนวก ง.) (พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2540; พิศวาท สุนทรพันธ์ และ ปฐมภรณ์ บุชปธารง, 2540) ซึ่งในปัจจุบันไม่มีการออกใบอนุญาตทำงานตลอดชีพอีกแล้ว

ข) ประเภทชั่วคราว ได้แก่ คนต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองโดยถือวีซ่าประเภทคนอยู่ชั่วคราว (Non-immigrant visa) แล้วยื่นขอรับใบอนุญาตทำงาน ซึ่งโดยปกติใบอนุญาตทำงานที่ออกให้จะมีระยะเวลาสั้นๆ คือครั้งละไม่เกิน 90 วัน คนต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทนี้ต้องทำงานตามอาชีพ ในสถานที่ และในเวลาที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น หากต้องการทำงานต่อไปอีกจะต้องขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานเมื่อใกล้หมดเวลาที่ได้รับอนุญาตเป็นคราวๆ ไปด้วย จะเห็นว่าผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทนี้สามารถขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานออกไปได้เรื่อยๆ เช่น กรณีที่คนต่างชาติได้รับใบอนุญาต

¹ ไม่นับรวมคนต่างชาติที่เข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย โดยได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเป็นการเฉพาะกาล หรือโดยความตกลงที่รัฐบาลไทยทำกับรัฐบาลต่างประเทศ

² กฎหมายฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2515 และมีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนด 90 วันนับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม 2516

³ คือภายในวันที่ 9 มิถุนายน 2516

⁴ คือตั้งแต่วันที่ 22 กรกฎาคม 2521

⁵ คือภายในวันที่ 19 กันยายน 2521

ทำงานครั้งละ 7 วัน หากต้องการทำงาน 49 วัน จะต้องขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานอีกถึง 6 ครั้ง ทำให้กลายเป็นการเพิ่มภาระงานและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายทั้งกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการและกับคนต่างชาติที่ต้องการทำงานโดยได้รับใบอนุญาตด้วย ดังนั้นการออกใบอนุญาตประเภทนี้จึงควรมีการพิจารณาให้เหมาะสมกับอาชีพและระยะเวลาที่จะอนุญาตด้วย และหากจะมีการยินยอมให้ต่ออายุใบอนุญาตได้อีก ก็ควรมีการกำหนดระยะเวลาที่จะอนุญาตให้เหมาะสมกับงานนั้นๆ ตั้งแต่เริ่มออกใบอนุญาตทำงานในครั้งแรกเลย

ค) ประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น ๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนฯ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมฯ พระราชบัญญัติโทรคมนาคมฯ เป็นต้น ใบอนุญาตทำงานประเภทนี้ออกให้แก่คนต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองที่ถือวีซ่าประเภทคนอยู่ชั่วคราว แล้วได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ภายใต้เงื่อนไขในพระราชบัญญัติต่างๆ ดังกล่าว ซึ่งจะอนุญาตให้ทำงานได้ตามระยะเวลาที่หน่วยงานที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติเหล่านี้¹ เสนอขอไป โดยต้องทำงานตามอาชีพ ในสถานที่ และในช่วงเวลาที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น หากต้องการทำงานต่อไปอีก จะต้องขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานเมื่อใกล้หมดเวลาที่ได้รับอนุญาตเป็นคราวๆ ไปด้วย

ง) ประเภทตามมาตรา 12 ได้แก่ คนต่างชาติที่ถูกเนรเทศ หรืออยู่ในระหว่างรอการส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต(ลักลอบเข้าเมือง) หรือคนต่างชาติที่เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้สัญชาติไทย หรือคนต่างชาติที่ถูกถอนสัญชาติไทย ให้ขอรับใบอนุญาตทำงานได้ตามประกาศกระทรวงหรือมติคณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

- ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดงานที่ให้คนต่างด้าวตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ทำได้ (มี 27 งาน: ดูภาคผนวก ข.)
- ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2539 เรื่องการจัดระบบเพื่อควบคุมการทำงานของแรงงานต่างชาติผิดกฎหมาย พ.ศ. 2539 ที่ผ่อนผันให้คนพม่า ลาว และกัมพูชา ที่เข้ามาทำงานใน 43 จังหวัด ได้รับใบอนุญาตทำงานเฉพาะงานกรรมกรในกิจกรรมต่อไปนี้ เกษตร ประมงทะเล และกิจการต่อเนื่องจากประมงทะเล ก่อสร้าง เหมืองแร่-ถ่านหิน ขนส่งทางน้ำ กิจการผลิตบางประเภท เช่น กะปิ น้ำปลา อบ-บ่มใบยาสูบ มันสำปะหลัง เก็บผลผลิตการเกษตรในไซโล เก็บสินค้าในโกดัง แกะกุ้ง ทำปลาเค็ม-ปลาหวาน ทำปลาแล่นเนื้อ ทำหมึกตากแห้ง-ลวก นากลิ้ง โรงเลื่อยไม้ โรงไม้หิน โรงสีข้าว โรงงานทำโอ่ง-ทำอิฐ โดยให้มีการจ้างงานไม่เกิน 2 ปี และทำสัญญาประกันตัวด้วยเงินสด หรือด้วยหนังสือค้ำประกันจากธนาคาร ในวงเงิน 1,000 บาท (กุศล สุนทรธาดา และ อุมารณ ภัทรวาณิชย์, 2540) อย่างไรก็ตามรัฐบาลยังอนุญาตให้มีการต่ออายุใบอนุญาตนี้ไปได้อีก 1 ปี (Migrant News, 1998)

¹ เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาแรงงานต่างชาติตามกฎหมายเฉพาะผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราว(ตามข้อ ข.) และประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น ๆ (ตามข้อ ค.) ดังกล่าวแล้วเท่านั้น

2) แรงงานต่างชาติผิดกฎหมาย ได้แก่ คนต่างชาติที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงานแต่มีการทำงานอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานแต่ทำงานไม่ตรงตามอาชีพ หรือไม่ตรงตามสถานที่ หรือไม่ตรงตามระยะเวลาที่ได้รับการอนุญาตด้วย แรงงานต่างชาติผิดกฎหมายนี้จึงอาจเป็นทั้งผู้ที่เข้าเมืองถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงาน เช่น คนต่างชาติที่ถือวีซ่านักท่องเที่ยว หรือผู้ที่อยู่ในประเทศไทยเกินกว่าเวลาที่ได้รับอนุญาตตามวีซ่า หรือผู้ที่ลักลอบเข้าเมือง โดยคนเหล่านี้ทำงานอยู่ในประเทศ รวมทั้งผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานอาชีพหนึ่งแต่ปฏิบัติงานในอาชีพอื่น เช่น ได้รับใบอนุญาตทำงานเป็นผู้จัดการแต่ปฏิบัติงานในหน้าที่วิศวกร เป็นต้น หรือผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในสถานที่หนึ่งแต่ไปทำงานในสถานที่อื่น เช่น ได้รับใบอนุญาตทำงานเป็นวิศวกรในบริษัท ก. แต่ไปปฏิบัติหน้าที่วิศวกรในบริษัท ข. เป็นต้น แรงงานต่างชาติเหล่านี้ถือว่าเป็นแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมายทั้งสิ้น

1.4.1.2) การขอใบอนุญาตทำงาน¹ (Work Permit) การขอใบอนุญาตทำงานนี้สามารถขอได้ที่กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หรือที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดที่สถานประกอบการนั้น ๆ ตั้งอยู่ การขอใบอนุญาตทำงานทำได้ 2 วิธี (Poapongsakorn, Nipon and Amornthip Taethiengtam, 1992: 7-8, กองงานคนต่างด้าว(ข), 2536:1, กองงานคนต่างด้าว(ค), 2539: 6-14) (ดูภาคผนวก ข.)

ก) คนต่างชาติขอเอง คนต่างชาติที่มีคุณสมบัติเข้าข่ายที่จะทำงานในประเทศไทยได้ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น ถ้าเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้ว จะต้องยื่นคำร้องขอใบอนุญาตทำงานภายในเวลา 30 วัน ที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย

ข) นายจ้างขอให้ โดยนายจ้างดำเนินการขอใบอนุญาตทำงานแทนคนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย

1.4.1.3) การออกใบอนุญาตทำงานให้คนต่างชาติ¹ เดิมเมื่อหน่วยงานที่ดำเนินการออกใบอนุญาตยังอยู่ภายใต้กระทรวงมหาดไทยนั้น อำนาจในการใช้ดุลยพินิจออกใบอนุญาตอยู่ที่อธิบดีกรมการจัดหางาน เมื่อมีการขอใบอนุญาตทำงานมากขึ้นจึงโอนให้รองอธิบดีใช้อำนาจนี้

¹ เฉพาะแรงงานต่างชาติที่ขอใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราว และตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น

ปัจจุบันกรมการจัดหางานได้รับการยกฐานะเป็นกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม การออกใบอนุญาตจึงอยู่ภายใต้อำนาจของผู้อำนวยการกองงานคนต่างด้าว (ประมวล จิตตะสมบัติ, 2540) โดยการพิจารณาออกใบอนุญาตทำงานนี้ ทางกรมจะใช้หลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

ก) คุณสมบัติของผู้ขอใบอนุญาตทำงาน จะต้องมีความสัมพันธ์ตามเงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 และตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ที่มีระบุไว้อย่างชัดเจน

ข) คุณสมบัติของงาน หรือลักษณะของงานที่จะให้คนต่างชาติทำ จะต้องเป็นงานที่ต้องการความสามารถเฉพาะที่คนไทยไม่สามารถทำได้

ค) จำนวนทุนจดทะเบียนของบริษัทและการจ้างงานของบริษัท ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่า บริษัทที่มีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 2-3 ล้านบาทและจ้างพนักงานอย่างน้อย 50 คน จะสามารถจ้างแรงงานต่างชาติได้ 1 คน(ในทางปฏิบัติมีการยืดหยุ่นให้สำหรับบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนไม่ถึง 2 ล้านบาท สามารถจ้างแรงงานต่างชาติได้ 1 คน) . . . บริษัทที่มีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 12-50 ล้านบาทและจ้างพนักงานอย่างน้อย 50 คน จะสามารถจ้างแรงงานต่างชาติได้ 10 คน เป็นต้น (พิศวาท สุคนธ์พันธ์ และ ปฐมภรณ์ บุชปธารัง, 2540)

จากกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่างๆ ดังกล่าวแสดงว่า แรงงานต่างชาติเป็นเรื่องที่รัฐบาลให้การควบคุมดูแลโดยมีกฎหมาย มีระเบียบให้ถือปฏิบัติ การปฏิบัติต่อแรงงานต่างชาติเหล่านี้¹ ในปี 2538 ยึดตามกฎหมายหลัก 3 ฉบับ (รวมทั้งที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย) ได้แก่ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 (รวมทั้งบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกา พระราชกฤษฎีกา และประกาศกระทรวงมหาดไทยเพิ่มเติมต่างๆ) และพระราชบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยของชาวต่างชาติ พ.ศ. ต่างๆ (เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นต้น) กฎหมายเหล่านี้เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างชาติดังกล่าว ดังต่อไปนี้ (Poapongsakorn, Nipon and Amomthip Taethiengtam, 1992: 3-4)

ก) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 อนุญาตให้คนต่างชาติเดินทางเข้า พำนักรอยู่ และออกนอกประเทศไทยได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น ให้สิทธิคนต่างชาติเดินทางเข้าประเทศเพื่อพักอาศัยชั่วคราว หรือเพื่อมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย โดยที่คนต่างชาติเหล่านั้น จะต้องเป็นแรงงานที่มีฝีมือ เช่น วิศวกร ช่างเทคนิค นักวิจัย นักวิชาการการศึกษา นักลงทุน ฯลฯ ซึ่งสามารถขอวีซ่าประเภทคนอยู่ชั่วคราว(Non-immigrant Visa) ได้ตามมาตรา 34 คนต่างชาติที่ขอวีซ่าเข้าเมืองประเภทคนต่างชาติ(Immigration Visa) จะต้องมีความสัมพันธ์พิเศษโดยเฉพาะ เช่น มี

¹ เฉพาะแรงงานต่างชาติที่ขอใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราว และประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น

รายได้สูง มีทรัพย์สินมาก มีการศึกษาระดับสูง หรือมีความชำนาญพิเศษในด้านวิชาชีพดังระบุไว้ในมาตรา 41 และ 43 กฎหมายฉบับนี้ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาทำงานไร้ฝีมือเข้าประเทศซึ่งระบุไว้ในมาตรา 12 ขณะเดียวกันตามมาตรา 40 ได้กำหนดให้มีการพิจารณาให้สัญชาติแก่คนต่างชาติจากประเทศต่าง ๆ จำนวน 100 คนในแต่ละปีด้วย

ข) พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 กล่าวถึงคุณสมบัติของคนต่างชาติที่มีสิทธิ์ทำงานในประเทศไทย วิธีการขอใบอนุญาตทำงาน(ดูภาคผนวก ข.) และรายชื่องานที่ควบคุมไม่ให้คนต่างชาติทำ(ดูภาคผนวก ก.) รวมทั้งงานที่ยอมให้คนต่างชาติทำได้ (ดูภาคผนวก ข.) คนต่างชาติที่จะขอรับใบอนุญาตทำงานในกรณีนี้จะต้องถือวีซ่าประเภทคนอยู่ชั่วคราวเท่านั้น ยกเว้นผู้ที่ได้รับอนุญาตโดยผ่านพระราชบัญญัติการลงทุนอื่น ๆ ให้ทำงานในประเทศไทยได้(ตามมาตรา 7, 8 และ 10) ซึ่งบางคนอาจถือวีซ่าประเภทอื่นได้ และยกเว้นผู้ที่ลี้ภัยเข้าเมืองที่ต้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีฯ

ค) พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและพระราชบัญญัติอื่น เช่น

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ตามมาตรา 24 อนุญาตให้นักลงทุนชาวต่างชาติเข้ามาศึกษาความเป็นไปได้ของการลงทุนในประเทศไทย และตามมาตรา 25 ได้อนุญาตให้บริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนสามารถนำคนต่างชาติที่เป็นแรงงานฝีมือ หรือเป็นช่างเทคนิค และครอบครัวของเขา เข้าประเทศไทยได้ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยมีเงื่อนไขเฉพาะต่าง ๆ

- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 หมวด 2 มาตรา 45 และ 46 ที่อนุญาตให้นำคนต่างชาติ เช่น ช่างฝีมือ ผู้ชำนาญการ (คู่สมรสและบุคคลในอุปการะ) เข้ามาทำงานเฉพาะที่ได้รับอนุญาตในราชอาณาจักรได้ตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่กำหนด

- พระราชบัญญัติปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.4.1.4) สถานการณ์เกี่ยวกับแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย

ในปี 2521 ซึ่งเป็นปีที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว จำนวนคนต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานสูงขึ้น 73% จากปี 2520 (ดังตารางที่ 1.1) เพราะกฎหมายระบุขั้นตอนในการทำคำขอใบอนุญาตไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นการง่ายและสะดวกที่จะขอรับใบอนุญาตทำงาน จำนวนใบอนุญาตทำงานในช่วงปี 2522 ถึง 2534 เป็นการอนุญาตทั่วประเทศ มีจำนวนใบอนุญาตทำงานในปี 2522 ที่ค่อนข้างสูงเพราะมีการประกาศนโยบายส่งเสริมการลงทุนส่งออกในปีนั้น แต่ 5 ปีหลังจากนั้นเศรษฐกิจของประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำ ด้วยเหตุนี้จำนวนใบอนุญาตทำงานจึงไม่สูงเกินจำนวนของปี 2522 จนถึงปี 2528 จำนวนการออกใบอนุญาตทำงานเริ่มสูงขึ้นอีก ส่วนใหญ่การเพิ่มจำนวนใบอนุญาตทำงานในปี 2528 เป็นผลจากการเพิ่มจำนวนใบอนุญาตทำงานสำหรับคนต่างชาติที่ลี้ภัยเข้าเมือง

เชื้อชาติอินโดจีน(มาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวฯ) หลังจากนั้นการเพิ่มจำนวนใบอนุญาตทำงานเป็นผลจากการขยายตัวของธุรกิจอุตสาหกรรมและธุรกิจที่ดินในประเทศ ทำให้ในปี 2536 จำนวนใบอนุญาตทำงานเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าของปี 2535 และยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนในปี 2537 มีใบอนุญาตถึง 36,623 ใบ สรุปได้ว่าในอดีตการออกใบอนุญาตทำงานส่วนใหญ่ออกให้คนต่างชาติดังกล่าวซึ่งประกอบอาชีพอยู่ชั่วคราว แต่ในระยะหลังนี้เป็นการออกใบอนุญาตทำงานให้แก่ลูกจ้างของบริษัทที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากการลงทุนด้วย จึงทำให้จำนวนใบ

ตารางที่ 1.1 จำนวนคนต่างชาตินิยมขอ และได้รับอนุญาตทำงาน ปี พ.ศ.2518-2537

	ปี พ.ศ.	รวม	ประเภทใบอนุญาต		
			ชั่วคราว ¹	ส่งเสริม ²	มาตรา 12 ³
๑	-2518	1,506*	1,421	355	ไม่มีข้อมูล
๑	-2519	1,501*	1,348	211	ไม่มีข้อมูล
๑	-2520	2,100*	1,741	268	ไม่มีข้อมูล
๑	-2521	3,639	3,078	581	ไม่มีข้อมูล
๑	-2522	4,897	3,514	1,383	-
๑	-2523	3,688	3,861	736	91
๑	-2524	4,030	3,815	1,069	146
๑	-2525	4,501	3,060	1,206	235
๑	-2526	4,932	3,516	1,230	186
๑	-2527	4,643	3,636	1,007	-
๑	-2528	6,229	3,968	1,165	1,096
๑	-2529	5,782	3,557	1,044	1,181
๑	-2530	6,011	3,978	1,439	594
๒	-2531	7,475	4,302	2,413	760
๒	-2532	8,349	4,354	3,175	820
๒	-2533	9,577	5,365	3,833	379
๒	-2534	11,479	6,698	3,984	797
๒	-2535	11,651	7,667	3,753	231
๒	-2536	22,101	17,445	4,511	145
๓	-2537	36,623	28,009	8,614	1,997

¹ คนต่างชาตินิยมขอเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย และยื่นขออนุญาตทำงานได้ครั้งละไม่เกิน 90 วัน

² คนต่างชาตินิยมขอเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับอนุญาตทำงานได้ตามเงื่อนไขของการส่งเสริมการลงทุน

³ คนต่างชาตินิยมขอเข้าเมือง เมื่อถูกจับฟ้องศาลและรอการเนรเทศ นายจ้างสามารถยื่นประกันตัวไปทำงานได้ ตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521

* ข้อมูลเฉพาะกรุงเทพมหานคร

ที่มาของข้อมูล: ๑) Poapongsakorn, Nipon and Amornthip Taethiengtam, 1992:23.

๒) เกษมสันต์ จินฉนวนโส, 2537:16.

๓) กองงานคนต่างด้าว(ง). กรมการจัดหางาน 4 มกราคม 2538.

อนุญาตทำงานชั่วคราวเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (Poapongsakorn, Nipon and Amornthip Taethiengtam, 1992: 5-7) อย่างไรก็ตามจำนวนใบอนุญาตทำงานที่ออกให้น้อยในแต่ละปีดังตารางที่ 1.1 นี้ ยังไม่สามารถแสดงสถานการณ์ที่แท้จริงของแรงงานต่างชาติในประเทศไทยได้ด้วยเหตุ 2 ประการดังนี้

- ก) ข้อมูลในตารางดังกล่าวไม่ได้รวมจำนวนคนต่างชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตทำงานตลอดชีพไปแล้ว
- ข) มีแรงงานไร้ฝีมือต่างชาติจำนวนมากลักลอบเข้ามาในประเทศไทย(ตามมาตรา 12) ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีเป็นจำนวนมากกว่าหลายร้อยเท่าของตัวเลขที่แสดงในตารางที่ 1.1 จึงต้องนำตารางที่ 2 มาพิจารณาด้วย

ตารางที่ 1.2 จำนวนคนต่างชาติคงเหลือในประเทศไทย พ.ศ. 2529-2534

ปี พ.ศ.	รวม	ประเภทใบอนุญาต			
		ตลอดชีพ	ชั่วคราว	ส่งเสริม	ลักลอบเข้าเมือง
-2529	160,169	138,858	9,794	2,356	9,152
-2530	162,046	139,712	11,626	3,029	7,679
-2531	164,545	137,620	13,305	4,575	9,044
-2532	166,477	136,475	14,749	6,027	9,226
-2533	169,829	136,116	16,583	8,356	8,774
-2534	158,678	122,634	19,171	9,796	7,177

ที่มาของข้อมูล: Poapongsakorn, Nipon and Amornthip Taethiengtam, 1992: 24.

เมื่อนำข้อมูลของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตลอดชีพมาพิจารณาด้วยดังตารางที่ 1.2 พบว่าคนต่างชาติที่มีใบอนุญาตทำงานทั้งหมดมีจำนวนมากกว่า “หนึ่งแสนห้าหมื่นคน” โดยที่ระหว่างร้อยละ 77-87 ของจำนวนนี้เป็นคนต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตลอดชีพ คนเหล่านี้เป็นบุคคลเชื้อสายจีนซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่ง (จำนวนคนจีนในประเทศไทยประมาณกันว่ามีถึง 5.8 ล้านคน ซึ่งมากเป็นอันดับที่ 2 ของคนไทยที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนโดยตรง และเป็นที 2 รองจากอินโดนีเซียซึ่งมีคนจีน 7.2 ล้านคน)

สัดส่วนของสัญชาติของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน¹ ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงปี 2520-2534 สัญชาติหลัก 4 สัญชาติ ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน (ไต้หวัน และฮ่องกง) อเมริกา และอังกฤษ แรงงานสัญชาติญี่ปุ่นอยู่ระหว่างร้อยละ 20-35 ดังตารางที่ 1.3 เพราะนักลงทุนชาวญี่ปุ่นมีความกระตือรือร้นที่จะย้ายโรงงานมาอยู่ในประเทศกลุ่มอาเซียนเพื่อแสวงหาความได้เปรียบในเรื่องสิทธิพิเศษในการลงทุน ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำและต้นทุนที่ต่ำด้วย

¹ ไม่รวมแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตลอดชีพ และแรงงานต่างชาติที่ลักลอบเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

ตารางที่ 1.3 คนต่างชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักร จำแนกตามสัญชาติและปี
(เฉพาะตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น และประเภทชั่วคราว)

ปี พ.ศ.	รวม		สัญชาติ							
	จำนวน	ร้อยละ	ญี่ปุ่น	จีน	อเมริกา	อังกฤษ	อินเดีย	ฝรั่งเศส	เยอรมัน	อื่น ๆ
-2520	2,009	100	22.0	18.9	14.9	7.6	3.1	*	4.1	29.4
-2521	581	100	34.9	19.3	6.4	5.5	5.0	*	5.2	23.8
-2522	4,897	100	22.9	13.5	14.3	10.5	7.9	*	3.4	27.6
-2523	3,688	100	22.8	10.1	18.7	12.7	5.1	*	3.0	27.6
-2524	3,884	100	19.8	7.9	17.9	9.8	8.4	*	2.8	33.5
-2525	4,266	100	21.2	10.2	15.4	14.2	7.4	*	3.3	28.4
-2526	4,746	100	23.6	9.6	14.0	14.1	4.2	*	3.4	31.2
-2527	4,643	100	25.8	9.5	10.6	12.8	5.1	*	3.3	32.8
-2528	5,133	100	25.4	12.3	10.9	10.4	4.6	*	4.5	32.0
-2529	4,601	100	21.3	9.8	12.4	8.5	5.4	4.1	4.9	33.5
-2530	5,417	100	23.5	14.1	12.4	9.6	5.2	4.1	3.8	27.3
-2531	6,715	100	29.7	16.8	9.8	8.1	3.5	3.2	2.9	26.1
-2532	7,340	100	32.6	8.9	9.6	8.5	4.4	2.8	2.4	30.9
-2533	9,211	100	26.5	9.9	8.8	6.5	4.9	2.9	3.1	37.4
-2534	10,682	100	24.8	10.4	8.8	6.5	6.5	3.7	3.3	36.0

* ข้อมูลรวมอยู่ในสัญชาติอื่น ๆ

ที่มาของข้อมูล: 1) Poapongsakorn, Nipon and Amornthip Taethienglam, 1992:25.
2) กรมแรงงาน (ก), 2532, ตารางที่ 5.3 หน้า 63-65.
3) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน(ข), 2535, ตารางที่ 4.3, หน้า 43-44.

ในระหว่างปี 2531-2534 แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยนี้ มาจากหลายประเทศ ซึ่ง 7 ประเทศที่มีแรงงานเข้ามาสูงสุด ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน อเมริกา อังกฤษ อินเดีย ฝรั่งเศส เยอรมัน แรงงานต่างชาติที่เข้ามาเป็นพวกที่มีความรู้ในระดับกลางและระดับสูง หรือจัดว่าเป็นแรงงานฝีมือ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการแรงงานภายในประเทศในขณะนั้นดังตารางที่ 1.4 ร้อยละ 30 ของแรงงานต่างชาติในปี 2534 เป็นผู้ปฏิบัติงานบริหารและจัดการ ร้อยละ 16 เป็นวิศวกรและช่างเทคนิคพิเศษ ส่วนร้อยละ 10 เป็นผู้ควบคุมการผลิตและหัวหน้าคนงานทั่วไป ซึ่ง 10 อาชีพแรกที่มีการจ้างงานสูงสุด ได้แก่ อาชีพดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ปฏิบัติงานบริหาร ผู้ชำนาญงานพิเศษ
- 2) วิศวกร ช่างเทคนิค ผู้ชำนาญงานพิเศษ
- 3) ผู้ควบคุมงานผลิต หัวหน้าคนงานทั่วไป
- 4) ผู้บริหาร ผู้จัดการ และเจ้าของกิจการค้าส่ง/ค้าปลีก
- 5) นักดนตรี นักร้อง นักแสดง ผู้อำนวยการ ผู้กำกับการแสดง
- 6) ครู อาจารย์

- 7) ช่างปรับประกอบติดตั้งและซ่อมเครื่องจักร เครื่องกล เครื่องยนต์
- 8) ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ
- 9) ผู้ปฏิบัติงานทางศาสนา
- 10) ผู้จัดการ ผู้ควบคุมดูแลบริการขายอาหาร และที่พักอาศัย

ตารางที่ 1.4 คนต่างชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักรปี 2528-2534 จำแนกตามอาชีพ (เฉพาะตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น และประเภทชั่วคราว)

อาชีพ	ปี พ.ศ.						
	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534
รวม	5,133	4,601	5,417	6,715	7,340	9,211	10,682
- ผู้ปฏิบัติงานบริหาร และงานจัดการ	1,357	1,388	1,474	2,076	2,538	2,043	3,237
- วิศวกร ช่างเทคนิค ผู้ชำนาญงานพิเศษ	630	583	647	1,029	1,045	1,492	1,703
- ผู้ควบคุมการผลิต หัวหน้าคนงานทั่วไป	172	149	144	349	413	749	1,034
- ผู้บริหาร ผู้จัดการ และเจ้าของกิจการ	247	201	641	438	391	1,114	921
- นักดนตรี นักร้อง นักแสดง ผู้กำกับ	602	659	653	1,072	757	848	607
- ครู อาจารย์	338	248	263	290	353	483	508
- ช่างประกอบติดตั้งซ่อมเครื่องกล/ เครื่องจักร เครื่องยนต์	62	16	61	32	62	353	504
- ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ	476	426	600	531	733	501	459
- ผู้ปฏิบัติงานทางศาสนา	172	197	195	153	188	178	190
- ผู้จัดการ ผู้ควบคุมขายอาหารและที่พัก	45	45	143	110	97	166	166
- พนักงานต้อนรับแขกต่างชาติ/ เตรียมการเดินทาง	-	8	101	117	98	141	160
- นักวิทยาศาสตร์กายภาพ/นักวิชาการ	85	71	78	65	54	220	153
- ช่างปรับประกอบติดตั้งซ่อมเครื่องไฟฟ้า	86	48	29	9	76	129	160
- นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ นักเขียน	50	56	60	62	66	87	108
- ผู้ปรุงอาหาร เครื่องดื่ม พนักงานเสิร์ฟ	108	144	74	70	65	100	107
- เจ้าหน้าที่ประจำอากาศยานและเรือ	136	69	46	63	67	127	99
- นักเศรษฐศาสตร์ นักบัญชี (ผู้ตรวจสอบ)	48	21	66	49	56	34	43
- พนักงานแปล ล่าม จนท.ประชาสัมพันธ์	10	140	19	42	75	17	39
- ผู้ปฏิบัติในกรรมวิธีทำอาหาร เครื่องดื่ม	-	2	-	2	-	4	38
- ผู้จัดการ ผู้ควบคุมฟาร์ม พืชไร่ ปศุสัตว์	5	7	6	24	5	23	38
- ช่างภาพ ช่างแกะแม่พิมพ์ ช่างออกแบบ	-	1	17	15	18	15	27
- แพทย์ พยาบาล ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	13	24	18	4	7	13	16
- ยาม	13	15	13	6	6	17	14
- อื่น ๆ	478	113	70	117	170	357	361

- ที่มาของข้อมูล: 1) Poapongsakorn, Nipon and Amornthip Taethiengtam, 1992:26-28.
 2) กรมแรงงาน (ก), 2532, ตารางที่ 6.3, หน้า 63-65.
 3) กรมแรงงาน (ข), มปป. ตารางที่ 4.3 หน้า 47-48.
 4) กรมแรงงาน (ค), 2534, ตารางที่ 4.3, หน้า 47-48.
 5) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (ข), 2535 ตารางที่ 4.3 หน้า 43-44.

ในระหว่างปี 2535-2537 แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยยังเป็นคนสัญชาติญี่ปุ่น จีน (ฮ่องกง และไต้หวัน) และอเมริกามากที่สุด แรงงานต่างชาติที่เข้ามาเป็นพวกที่มีความรู้ในระดับกลางและระดับสูง เข้ามาทำงานบริหาร งานจัดการ วิศวกร และผู้ปฏิบัติงานในสาขาวิชาที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน (เกษมสันต์ จิณณวาโส, 2537, หน้า 6)

ตารางที่ 1.5 จำนวนรายที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย โดยผ่านสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามปี ขั้นตอนการดำเนินการ และสัญชาติ (เฉพาะ 5 รายใหญ่)

ขั้นตอนการดำเนินการ	2535 (ม.ค.-ธ.ค.)	2536 (ม.ค.-ธ.ค.)	2537 (ม.ค.-ธ.ค.)	รวม
ขอรับการส่งเสริม				
- ญี่ปุ่น	71	173	192	436
- ยุโรป	60	154	90	304
- ไต้หวัน	52	87	105	244
- อเมริกา	34	50	60	144
- ฮ่องกง	25	40	25	90
ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริม				
- ญี่ปุ่น	87	127	139	353
- ยุโรป	58	108	75	241
- ไต้หวัน	45	62	67	174
- อเมริกา	31	42	46	115
- ฮ่องกง	19	26	21	66
ออกบัตรให้การส่งเสริม				
- ญี่ปุ่น	86	79	128	293
- ยุโรป	47	73	89	205
- ไต้หวัน	38	35	60	133
- อเมริกา	26	28	47	101
- ฮ่องกง	15	24	21	60
เปิดดำเนินการ				
- ญี่ปุ่น	108	87	47	242
- ยุโรป	86	86	19	221
- ไต้หวัน	53	39	25	117
- อเมริกา	34	25	15	74
- ฮ่องกง	22	23	17	62

ที่มาของข้อมูล: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(ช), 2537: 1-4. (เอกสารอัดสำเนา)

การเข้ามาลงทุนในประเทศระหว่างปี 2535-2537 ประเทศที่เข้ามาลงทุน 5 รายใหญ่ ได้แก่ ญี่ปุ่น ยุโรป ไต้หวัน อเมริกา และ ฮ่องกง ดังตารางที่ 1.5 และ 1.6 ประเทศเหล่านี้มีแนวโน้มขอรับการลงทุนสูงขึ้น อุตสาหกรรมที่เข้ามาลงทุน ได้แก่ เกษตรกรรมและผลิตผลการเกษตร เหมืองแร่ เซรามิคและโลหะขั้นมูลฐาน อุตสาหกรรมเบา ผลิตภัณฑ์โลหะ/

เครื่องจักร/อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก บริการและ
สาธารณูปโภคดังตารางที่ 1.7 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (ช), 2537:1-4)

ตารางที่ 1.6 จำนวนแรงงานต่างชาติที่ทำงานโดยผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามปี
และขั้นตอนการดำเนินการ

ปี พ.ศ.	ขั้นตอนการดำเนินการ				ร้อยละของ แรงงาน ต่างชาติ*
	ขอรับ การส่งเสริม	ได้รับอนุมัติ ให้การส่งเสริม	ออกบัตร ให้การส่งเสริม	เปิด ดำเนินการ	
- 2531	9,583	6,019	3,754	597	6.2
- 2532	7,558	6,068	4,083	781	10.3
- 2533	7,966	5,472	4,069	2,127	26.7
- 2534	4,401	4,000	2,457	1,151	26.2
- 2535	2,817	1,916	3,220	1,310	46.5
- 2536	8,553	2,423	1,778	1,548	18.1
- 2537 (ม.ค.-ก.ย.)	4,814	2,230	1,695	861	17.9
รวม	45,692	28,128	21,056	8,375	18.3

* ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานเมื่อเทียบกับแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานทั้งหมด

ที่มาของข้อมูล: ๑) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(ค), มปป.: A-3, A-3, A-3, A-3.

๒) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(ง), มปป.: A-3, A-3, A-3, A-3.

๓) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(จ), 2534: 20, 45, 70, 114.

๔) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(ฉ), 2535: 1-10, 2-10, 3-10, 5-10.

๕) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(ช), 2536: 1-10, 2-10, 3-10, 5-10.

๖) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(ซ), 2537: 1-1, 2-1, 3-1, 4-1.

๗) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(ด), 2537: 1-1, 2-1, 3-1, 4-1.

ตารางที่ 1.7 จำนวนแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน โดยผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในปี
2537 (ม.ค.-ก.ย.) จำแนกตามขั้นตอนการดำเนินการ และประเภทของธุรกิจ

ประเภทของอุตสาหกรรม	ขั้นตอนการดำเนินการ				ร้อยละของ แรงงาน ต่างชาติ*
	ขอรับการ ส่งเสริม	ได้รับอนุมัติ ให้การส่งเสริม	ออกบัตรให้ การส่งเสริม	เปิด ดำเนินการ	
-เกษตรกรรม และผลิตผลการเกษตร	601	145	197	162	27.0
-เหมืองแร่ เซรามิคและโลหะขั้นมูลฐาน	588	201	155	51	8.7
-อุตสาหกรรมเบา	1,060	319	348	148	14.0
-ผลิตภัณฑ์โลหะ/เครื่องจักร และอุปกรณ์	665	446	224	139	20.9
-อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องไฟฟ้า	719	463	462	158	22.0
-เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก	931	451	219	121	13.0
-บริการและสาธารณูปโภค	250	205	90	82	32.8
รวม	4,814	2,230	1,695	861	17.9

* ร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานเมื่อเทียบกับแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานทั้งหมด

ที่มาของข้อมูล: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(ช), 2537:1-4. (เอกสารอัดสำเนา)

1.4.2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย¹

แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากประเทศอุตสาหกรรมที่เข้ามาลงทุนในไทย เช่น ญี่ปุ่น อเมริกา ออสเตรเลีย ไต้หวัน เกาหลีใต้ ฯลฯ แรงงานเหล่านี้จะเป็นผู้ลงทุน ผู้บริหารหรือช่างเทคนิคในด้านการผลิตหรือด้านเทคโนโลยีที่มีความรู้ดี มีความชำนาญสูง (พงศธร เทวกุล, 2537:1-2) ซึ่งจะเป็นทั้งแรงงานฝีมือและกึ่งฝีมือ²

จากการค้นคว้างานวิจัยในประเทศ ไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย มีแต่ข้อมูลที่เป็นการรวบรวมสถิติแรงงานต่างชาติในปี พ.ศ. 2531 ถึง พ.ศ. 2534 ซึ่งจัดทำโดยกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย เมื่อกรมแรงงานแยกตัวจากกระทรวงมหาดไทยมาเป็นกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในปี พ.ศ. 2536 ข้อมูลสถิติแรงงานในรายละเอียดของปี 2535-2537 ก็ยังไม่มีปรากฏ จนถึงปี พ.ศ. 2538³ กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้เริ่มทำการบันทึกข้อมูลของแรงงานต่างชาติลงระบบคอมพิวเตอร์ โดยเริ่มจากกรุงเทพมหานครเป็นแห่งแรก ซึ่งคาดว่าจะทำการบันทึกข้อมูลลงระบบคอมพิวเตอร์ได้ครบทุกจังหวัดในเร็ว ๆ นี้

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ทำการบันทึกลงระบบคอมพิวเตอร์นี้เป็นเพียงข้อมูลโดยทั่วไปของแรงงานต่างชาติ ยังไม่มีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดบางรายการ เช่น รายได้ ระดับการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการจะวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียดถึงอาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ระยะเวลาทำงาน เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น ประวัติการทำงานในประเทศไทย ฯลฯ ซึ่งทำให้ได้รูปแบบการทำงานของแรงงานต่างชาติที่ชัดเจน ก็จะไม่สามารถทำได้ในช่วงนี้ แต่หากมีการปรับปรุงแบบ ตท. ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการขอใบอนุญาตทำงานให้มีข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นทั้งหมด แล้วจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวลงระบบคอมพิวเตอร์ ก็จะได้ฐานข้อมูลของแรงงานต่างชาติที่สามารถแสดงข้อมูลในรายละเอียดได้ทุกระดับ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับรัฐบาล

¹ การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราว และประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นเท่านั้น

² แรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยนี้มีทั้งถูกและผิดกฎหมาย ไม่สามารถประมาณได้ว่าส่วนใหญ่เป็นแรงงานถูกกฎหมาย เพราะมีการลงทุนหลายประเภทที่ขอลงทุนในประเทศไทย โดยขออนุญาตให้คนต่างชาติจำนวนมากทำงานในธุรกิจประเภทนั้น เมื่อคนต่างชาติบางคนไม่ได้รับใบอนุญาตทำงาน ผู้ประกอบการจึงให้คนต่างชาติเข้าเมืองแบบนีกท่องเที่ยวแล้วมาทำงานให้ตน แรงงานเหล่านี้จึงกลายเป็นแรงงานฝีมือผิดกฎหมาย (Poapongsakorn, Nipon and Amornthip Taethiengtam, 1992: 8-9)

³ งานวิจัยนี้ดำเนินการก่อนที่จะมีการบันทึกข้อมูลแรงงานต่างชาติลงระบบคอมพิวเตอร์

เนื่องจากสถิติเกี่ยวกับแรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานยังขาดรายละเอียดบางประการดังกล่าว ทำให้ไม่มีข้อมูลเบื้องต้นของแรงงานฝีมือต่างชาติมากพอที่จะเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการนำเข้าแรงงานฝีมือต่างชาติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการแรงงานฝีมือภายในประเทศ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งแสดงภาพรวมของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน ศึกษารูปแบบการทำงานของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงาน พร้อมทั้งนำเสนอสรุปผลกระทบจากการอนุญาตให้มีการนำเข้าแรงงานฝีมือต่างชาติ เพื่อเป็นแนวทางให้รัฐบาลในการวางนโยบายเกี่ยวกับการนำเข้าแรงงานฝีมือต่างชาติได้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานฝีมือในประเทศโดยที่ส่งผลดีต่อประเทศไทยให้มากที่สุด

1.5) กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นโครงการหนึ่งใน 14 โครงการวิจัยเพื่อนำเสนอทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานต่างชาติต่อรัฐบาล มีแนวความคิดที่จะศึกษาเฉพาะข้อมูลของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นถึงข้อมูลในรายละเอียดของแรงงานฝีมือเหล่านั้น จึงนำเสนอข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยายจำแนกตามตัวแปรต่างๆ ได้แก่ อายุ เพศ สัญชาติ การมีถิ่นที่อยู่ การมีใบต่างด้าว ระดับการศึกษา อาชีพหรือตำแหน่งงาน รายได้และผลประโยชน์อื่นๆ ระยะเวลาการจ้างงาน เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น ประเภทของใบอนุญาตทำงาน เหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน ระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต สถานที่ทำงานและสถานที่พัก ประเภทของธุรกิจ

1.6) คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1.6.1) **เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย หรือเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย** หมายถึง การเข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 โดยได้รับวีซ่าประเภทคนอยู่ชั่วคราว(Non-immigrant visa) หรือประเภทคนต่างชาติ(Immigrant visa)

1.6.2) **กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น** หมายถึง กฎหมายต่างๆ ที่ออกมาเพื่อส่งเสริมให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนหรือเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยมากขึ้น ได้แก่ พระราชบัญญัติการส่งเสริมการลงทุน พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม และพระราชบัญญัติปิโตรเลียม เป็นต้น

1.6.3) **แรงงานฝีมือ** หมายถึง คนที่ทำงานที่มีลักษณะของงานวิชาชีพคือต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น วิศวกร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้จัดการจัดการ เป็นต้น

1.6.4) **แรงงานไร้ฝีมือ** หมายถึง คนที่ทำงานที่มีลักษณะของงานซึ่งต้องใช้กำลังกาย ใช้แรงงาน หรือใช้ความสามารถทั่วไป เช่น กรรมกร คนงาน เป็นต้น

1.6.5) คนต่างชาติ หมายถึง คนที่ไม่มีสัญชาติไทยที่ดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทย

1.6.6) แรงงานต่างชาติ หมายถึง คนที่ไม่มีสัญชาติไทยที่ประกอบอาชีพอยู่ในประเทศไทย ทั้งอาชีพที่มีรายได้และไม่มีรายได้

1.6.7) แรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย หมายถึง แรงงานต่างชาติทุกประเภทที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย ทั้งผู้ที่เข้าเมืองถูกกฎหมายหรือผู้ที่ลักลอบเข้าเมือง

1.6.8) แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงาน หมายถึง แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายเฉพาะผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานชั่วคราวและผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น ที่ทำงานใน 76 จังหวัดทั่วประเทศ

1.6.9) แรงงานต่างชาติที่ศึกษา หมายถึง แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายเฉพาะผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานชั่วคราวและผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น ที่ทำงานใน 67 จังหวัดตามที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้ ซึ่งแรงงานเหล่านี้ควรจะเป็นแรงงานฝีมือทั้งหมด

1.6.10) แรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม หมายถึง แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายเฉพาะผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมการลงทุน พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม และพระราชบัญญัติปิโตรเลียม เป็นต้น ที่ทำงานใน 67 จังหวัดตามที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้ ซึ่งแรงงานเหล่านี้ควรจะเป็นแรงงานฝีมือทั้งหมด

1.6.11) แบบ ตท. ต่าง ๆ หมายถึง แบบฟอร์มที่กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กำหนดให้คนต่างชาติทุกคนที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและต้องการทำงานในประเทศไทย กรอกเพื่อขอรับใบอนุญาตทำงานก่อนที่จะเริ่มทำงานนั้นหรือกรอกเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพการทำงาน ฯลฯ ซึ่งรายละเอียดที่ต้องกรอกลงในแบบฟอร์มจะเกี่ยวกับตนเอง งานที่จะทำ และสถานประกอบการที่จะเข้าไปทำ เป็นต้น โดยที่บางแบบฟอร์มคนต่างชาติจะกรอกเองหลังจากเข้ามาในประเทศไทย หรือให้นายจ้างกรอกให้ก่อนที่คนต่างชาติจะเข้าประเทศไทยก็ได้ แล้วส่งแบบ ตท. นั้นที่กรมการจัดหางาน กองงานคนต่างด้าว หรือที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดที่บริษัทนั้นตั้งอยู่ แบบ ตท. ที่ใช้ขอใบอนุญาตทำงานนี้มีตั้งแต่ ตท.1 ถึง ตท. 12 (ตท. 4 และ ตท. 9 เป็นแบบใบอนุญาตทำงาน) ซึ่งแบบ ตท. ส่วนใหญ่มีข้อความและมีที่ใช้ต่างกัน เช่น ใช้ต่างแบบเมื่อจะขอรับใบอนุญาตทำงานภายใต้กฎหมายต่างมาตรากัน หรือเมื่อขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน เป็นต้น การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากแบบ ตท.1 ตท.2 ใบแบบตท.3 ตท.5 ตท.7 และ ตท.12 (ดูภาคผนวก ข.) เท่านั้น ซึ่งมีข้อมูลต่างๆ ได้แก่ อายุ เพศ สัญชาติ ประเภทของธุรกิจ ระดับการศึกษา ประเภทของการอนุญาต ระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต อาชีพ

รายละเอียดของงาน และรายได้ต่อเดือน เป็นต้น เนื่องจากแบบ ตท. เหล่านี้ได้ออกแบบให้ใช้ในหลายสถานการณ์ต่างกัน จึงมีข้อมูลตามตัวแปรที่ต้องการศึกษาอยู่ครบถ้วนในบางแบบ ตท. และบางแบบ ตท. จะมีข้อมูลที่ต้องการศึกษาเพียงบางตัวแปรเท่านั้น

1.6.12) ภาค การวิจัยครั้งนี้แบ่งประเทศไทยออกเป็นกรุงเทพมหานคร และอีก 6 ภาค (โดยแยกกรุงเทพมหานครออกจากภาคกลาง) มีรายชื่อจังหวัดในภาคต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- กรุงเทพมหานคร
- ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา แม่ฮ่องสอน นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์
- ภาคกลาง ได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท สระบุรี
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ชัยภูมิ อำนาจเจริญ หนองบัวลำภู ขอนแก่น อุตรธานี เลย หนองคาย มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร (ไม่รวมนครราชสีมา และยโสธร)
- ภาคตะวันตก ได้แก่ ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์
- ภาคตะวันออก ได้แก่ ระยอง ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก (ไม่รวมชลบุรี จันทบุรี และสระแก้ว)
- ภาคใต้ ได้แก่ นครศรีธรรมราช กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระนอง สงขลา ปัตตานี ตรัง พัทลุง ยะลา นราธิวาส (ไม่รวมพังงา ภูเก็ต ชุมพร และสตูล)

1.7) ความจำกัดในการวิจัย¹

เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ แบบ ตท. ต่างๆ ที่ผู้วิจัยต้องการข้อมูลของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานจากทั่วประเทศคือทั้ง 76 จังหวัด แต่ข้อมูลมีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับข้อมูลเหล่านี้ถือว่าเป็นความลับทางราชการ และหน่วยงานที่มีข้อมูลเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วประเทศทั้ง 76 จังหวัด ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 วิธีไปพร้อมๆ กันดังต่อไปนี้

¹ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากหน่วยงานต่างๆ ที่จัดเก็บข้อมูลให้ แต่ยังมีปัญหาบางประการที่ต้องกล่าวถึงเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงระบบการจัดการกับข้อมูลเชิงเอกสารของประเทศ

1.7.1) ข้อมูลที่ได้จากการคัดลอกโดยทีมผู้วิจัย เป็นข้อมูลที่ได้จากการที่ผู้วิจัยจัดพนักงานคัดลอกข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง¹ ที่อนุญาตให้มีการคัดลอกข้อมูลได้ แล้วทำการคัดลอกข้อมูลจากแบบ ดท. ต่างๆ ที่บางสำนักงานมีข้อมูลที่ค่อนข้างสมบูรณ์ จัดเก็บได้เป็นระเบียบดีมาก ในการคัดลอกข้อมูลแม้ผู้วิจัยมีความต้องการให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องสมบูรณ์มากที่สุด แต่เนื่องจากเป็นข้อมูลจากเอกสาร คือแบบ ดท. ต่างๆ ซึ่งบางสำนักงานที่มีข้อมูลเป็นจำนวนมาก ต้องจัดเก็บไว้หลายแห่ง หรือบางครั้งกรอกข้อมูลลงแบบ ดท. ต่างๆ ได้ไม่ครบถ้วน (เนื่องจากไม่มีสถานที่เก็บเอกสาร หรือมีการย้ายที่ทำการใหม่ หรือเพิ่งแยกตัวจากสำนักงานแรงงานจังหวัด หรือมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับงานที่ทำ) จึงทำให้ได้แบบ ดท. ต่างๆ ไม่ครบถ้วน หรือได้แบบ ดท. ที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ส่งผลให้จำนวนข้อมูลที่ได้ไม่สามารถนำเสนอในรายละเอียดได้ จึงปรากฏข้อความ “ไม่มีข้อมูล” ในหลายตัวแปร

1.7.2) ข้อมูลที่ได้จากการคัดลอกโดยเจ้าหน้าที่ในสำนักงานจัดหางานของแต่ละจังหวัด เป็นข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ในสำนักงานจัดหางานของจังหวัดต่างๆ กรุณาคัดลอกส่งมาให้ ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีมากจากหลายจังหวัด อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้รับจากจังหวัดต่างๆ ยังมีความหลากหลายมีรายละเอียดแตกต่างกันไป ซึ่งข้อมูลที่ได้มีทั้งที่สมบูรณ์มีรายละเอียดครบถ้วน และไม่สมบูรณ์หรือเกือบจะไม่มีรายละเอียดเลย ทำให้ไม่สามารถนำเสนอข้อมูลนั้นๆ ในรายละเอียดได้ จึงปรากฏข้อความ “ไม่มีข้อมูล” หรือ “ข้อมูลไม่ชัดเจน” ในหลายตัวแปร

1.7.3) ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ เป็นข้อมูลจากแบบ ดท. ต่างๆ เท่าที่คัดลอกได้โดยทีมผู้วิจัย หรือโดยเจ้าหน้าที่ในสำนักงานจัดหางานของแต่ละจังหวัดเท่าที่ทีมผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเหล่านั้น (จำนวน 67 จังหวัด) จึงไม่ใช่ข้อมูลทั้งหมดของแรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราวและประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งข้อมูลนี้ยังไม่เป็นตัวแทนที่ดี (Representative) ของแรงงานฝีมือต่างชาติดังกล่าวอีกด้วย เพราะผู้วิจัยไม่สามารถค้นและคัดลอกข้อมูลทั้งหมดมาได้ รวมทั้งไม่สามารถทำการสุ่มตัวอย่างมาศึกษาได้เนื่องจากความจำกัดในด้านต่างๆ เช่น ลักษณะของข้อมูลเชิงเอกสาร เวลาในการทำวิจัย และงบประมาณในการทำวิจัย รวมทั้งความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ที่จัดเก็บข้อมูล เป็นต้น

1.7.4) ข้อมูลจากบางจังหวัดที่ไม่ได้นำมาวิเคราะห์ ในบางจังหวัดที่มีข้อมูลแรงงานต่างชาติที่ต้องการศึกษาจำนวนมาก ซึ่งในช่วงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ติดต่อ² กับสำนักงานจัดหางานจังหวัดนั้นๆ และได้รับคำตอบยืนยันว่าจะคัดลอกข้อมูลส่งมาให้

¹ ได้แก่ กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ในกรุงเทพมหานคร และสำนักงานจัดหางานจังหวัดต่างๆ อีก 75 จังหวัดทั่วประเทศ

² การติดต่อกับสำนักงานจัดหางานจังหวัดต่างๆ นั้น ในครั้งแรกใช้จดหมายราชการ โดยปฏิบัติตามระเบียบราชการทุกประการ ส่วนการติดตามทวงถามข้อมูลจะใช้ทั้งจดหมาย โทรสาร โทรศัพท์ตามความเหมาะสม

แม้กระทั่งขณะที่ติดตามทวงถามข้อมูลในครั้งต่อ ๆ มา (บางจังหวัดได้ติดตามทวงถามมากกว่า 5 ครั้ง) ทั้งทางโทรสารและโทรศัพท์ ก็ยังได้รับการยืนยันว่าจะทำการคัดลอกข้อมูลส่งมาให้ ทำให้ผู้วิจัยไม่ได้เดินทางไปคัดลอกข้อมูลด้วยตนเอง จนในที่สุดก็ยังไม่ได้รับข้อมูลจากจังหวัดดังกล่าว และด้วยเวลาที่จำกัด จึงไม่มีข้อมูลของแรงงานต่างชาติในจังหวัดนั้น ๆ มานำเสนอในการวิจัยครั้งนี้¹

นอกจากนี้ ยังมีบางจังหวัดที่ไม่ให้ความร่วมมือ โดยการปฏิเสธอย่างเด็ดขาดที่จะให้ข้อมูลเมื่อได้รับการติดต่อจากผู้วิจัย ในขณะที่บางจังหวัดที่เมื่อผู้วิจัยติดต่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลไปนั้น ได้รับคำตอบว่าให้ทีมผู้วิจัยไปทำการคัดลอกข้อมูลได้ แต่ในทางปฏิบัติมีการขัดขวางการคัดลอกข้อมูล ทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการคัดลอกข้อมูลในจังหวัดนั้น ๆ มากเกินความจำเป็นและในบางจังหวัดทำให้ไม่สามารถคัดลอกข้อมูลได้ครบถ้วน จึงได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนจากจังหวัดนั้น ๆ มานำเสนอ

1.7.5) ไม่มีข้อมูล ในตารางที่นำเสนอข้อมูลในรายงานที่วิจัยนี้ที่ปรากฏข้อความว่า “ไม่มีข้อมูล” นั้น การไม่มีข้อมูลเกิดจากบางแบบ ดท. ไม่มีข้อความที่ระบุให้มีการบันทึกข้อมูลนั้น ๆ เช่น ไม่มีช่องให้เติมข้อมูลอายุ ระดับการศึกษา ฯลฯ จึงไม่มีข้อมูลดังกล่าว และมีบางกรณีที่เกิดจากแบบ ดท. บางฉบับมีข้อความระบุให้มีการบันทึกข้อมูลนั้น ๆ แต่ไม่ได้มีการบันทึกข้อมูลลงในแบบ ดท. ดังกล่าว ทำให้ไม่ได้ข้อมูลนั้น ๆ มานำเสนอ

1.7.6) ข้อมูลไม่ชัดเจน ข้อมูลในแบบ ดท. 2 ที่มีอยู่นั้น บางฉบับไม่มีข้อมูลในรายละเอียด หรือข้อมูลไม่ถูกต้อง หรือข้อมูลไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถจัดกลุ่มของข้อมูล ไม่สามารถนำเสนอข้อมูลเหล่านั้นได้ เช่น บันทึกข้อมูลระดับการศึกษาว่า “การศึกษาชั้นสูง” หรือ “Institute” หรือ “Electric Communication” เป็นต้น ทำให้ไม่ทราบว่าเป็นการศึกษาระดับใดกันแน่ ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียดได้ จึงต้องจัดเข้าในกลุ่ม “ข้อมูลไม่ชัดเจน”

1.7.7) ไม่สามารถนำเสนอข้อมูลบางประเด็นได้ เช่น ระยะเวลาที่ทำงานในประเทศไทยของแรงงานต่างชาติตั้งแต่เริ่มทำงานครั้งแรกในประเทศไทย หรือข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวที่แรงงานต่างชาตินำมาอยู่ด้วยในประเทศไทย ฯลฯ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ทำการคัดลอกข้อมูลจากแบบ ดท. ต่าง ๆ เมื่อไม่มีข้อมูลเหล่านี้ในแบบ ดท. และไม่สามารถค้นหาข้อมูลเหล่านี้จากแหล่งอื่น ๆ ได้ จึงไม่มีข้อมูลส่วนนี้ให้นำเสนอ

¹ สำหรับในบางจังหวัดที่ได้รับคำตอบยืนยันว่าจะคัดลอกข้อมูลส่งมาให้ เมื่อติดตามทวงถามข้อมูลในครั้งต่อ ๆ มาหลายครั้ง ได้รับคำตอบว่าให้ไปคัดลอกข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยก็ได้จัดส่งพนักงานไปคัดลอกข้อมูลเอง

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานฝีมือต่างชาติ โดยที่ข้อมูลดังกล่าวอยู่ในแบบ ตท. ต่างๆ ในหน่วยงานที่กระจายอยู่ใน 76 จังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1) ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราว(มาตรา 7:แบบ ตท.2) และประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น(มาตรา 10:แบบ ตท.1) รวมทั้งที่ขอใบอนุญาตแทน(มาตรา 8:ใบแนบ ตท.3) ขอต้ออายุใบอนุญาต(แบบ ตท.5 หรือ ตท.12) หรือขออนุญาตเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนสถานที่ทำงาน (แบบ ตท.7) ในปี 2538 ใน 76 จังหวัด ซึ่งแรงงานต่างชาติดังกล่าวในเดือนธันวาคม 2538 มีจำนวน 57,300 คน(กองงานคนต่างด้าว(ง). 2538: 1-2) โดยที่ควรจะเป็นแรงงานฝีมือทั้งหมด

2.2) กลุ่มตัวอย่าง หรือ แรงงานต่างชาติที่ศึกษา

การวิจัยนี้ แรงงานต่างชาติที่ศึกษาได้แก่ แรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราว(มาตรา 7:แบบ ตท.2) และประเภทตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น(มาตรา 10:แบบ ตท.1) รวมทั้งที่ขอใบอนุญาตแทน(มาตรา 8:ใบแนบ ตท.3) ขอต้ออายุใบอนุญาต(แบบ ตท.5 หรือ ตท.12) ขออนุญาตเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนสถานที่ทำงาน (ตท.7) ในปี พ.ศ.2538 ใน 67 จังหวัด¹ ซึ่งควรจะเป็นแรงงานฝีมือทั้งหมด โดยในเขตกรุงเทพมหานคร ได้คัดลอกข้อมูลจากแบบ ตท. ดังกล่าวที่กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ในต่างจังหวัดได้คัดลอกข้อมูลและได้รับข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ในสำนักงานจัดหางานจังหวัดกรุณาคัดลอกจากแบบ ตท. ดังกล่าวส่งมาให้อีก 66 จังหวัด ข้อมูลแรงงานต่างชาติที่ศึกษามีจำนวนทั้งหมด 19,672 คน² ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.1

¹ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี อัญญาอ่างทอง ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท สระบุรี บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ชัยภูมิ อำนาจเจริญ ขอนแก่น หนองบัวลำภู อุดรธานี เลย หนองคาย มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ระยอง ฉะเชิงเทรา ตราด ปราจีนบุรี นครนายก นครศรีธรรมราช กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระนอง สงขลา ตรัง พัทลุง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

² คิดเป็น 34.3% ของประชากรที่ศึกษา แต่ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าแรงงานต่างชาติที่ศึกษานี้เป็นตัวแทนที่ดีของแรงงานฝีมือต่างชาติทั่วประเทศในปี 2538 ที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทดังกล่าว

ตารางที่ 2.1 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำนวนตามภาคและจังหวัด (จำนวนทั้งหมด 19,672 คน)

ภาค/จังหวัด		จำนวน	ร้อยละ
ภาคเหนือ		919	4.7
1	เชียงใหม่	291	1.5
2	ลำพูน	109	0.6
3	ลำปาง	41	0.2
4	อุตรดิตถ์	14	0.1
5	แพร่	11	0.1
6	น่าน	31	0.2
7	พะเยา	36	0.2
8	เชียงราย	10	0.1
9	แม่ฮ่องสอน	19	0.1
10	นครสวรรค์	87	0.4
11	อุทัยธานี	1	0.0
12	กำแพงเพชร	60	0.3
13	ตาก	135	0.7
14	สุโขทัย	15	0.1
15	พิษณุโลก	24	0.1
16	พิจิตร	4	0.0
17	เพชรบูรณ์	31	0.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		350	1.8
1	นครราชสีมา	-	-
2	บุรีรัมย์	18	0.1
3	สุรินทร์	18	0.1
4	ศรีสะเกษ	-	-
5	อุบลราชธานี	34	0.2
6	ยโสธร	-	-
7	ชัยภูมิ	3	0.0
8	อำนาจเจริญ	62	0.3
9	หนองบัวลำภู	1	0.0
10	ขอนแก่น	44	0.2
11	อุดรธานี	68	0.3
12	เลย	4	0.0
13	หนองคาย	36	0.2
14	มหาสารคาม	7	0.0
15	ร้อยเอ็ด	7	0.0
16	กาฬสินธุ์	4	0.0
17	สกลนคร	18	0.1
18	นครพนม	27	0.1
19	มุกดาหาร	-	-
ภาคตะวันออก		10,22	5.2
1	ราชบุรี	102	0.5
2	กาญจนบุรี	41	0.2
3	สุพรรณบุรี	20	0.1
4	นครปฐม	309	1.6
5	สมุทรสาคร	354	1.8
6	สมุทรสงคราม	-	-
7	เพชรบุรี	22	0.1
8	ประจวบคีรีขันธ์	174	0.9
ภาคตะวันออกนอก		3,285	16.7
1	ชลบุรี	-	-
2	ระยอง	2,279	11.6
3	จันทบุรี	-	-
4	ตราด	4	0.0
5	ฉะเชิงเทรา	833	4.2
6	ปราจีนบุรี	145	0.7
7	นครนายก	24	0.1
8	สระแก้ว	-	-
ภาคกลาง		13,321	67.7
1	กรุงเทพมหานคร	7,766	39.6
2	สมุทรปราการ	2,247	11.4
3	นนทบุรี	206	1.0
4	ปทุมธานี	2,277	11.6
5	พระนครศรีอยุธยา	302	1.5
6	อ่างทอง	86	0.4
7	ลพบุรี	191	1.0
8	สิงห์บุรี	1	0.0
9	ชัยนาท	11	0.1
10	สระบุรี	235	1.2
ภาคใต้		775	3.9
1	นครศรีธรรมราช	34	0.2
2	กระบี่	58	0.3
3	พังงา	-	-
4	ภูเก็ต	-	-
5	สุราษฎร์ธานี	262	1.3
6	ระนอง	27	0.1
7	ชุมพร	-	-
8	สงขลา	288	1.5
9	สตูล	-	-
10	ตรัง	13	0.1
11	พัทลุง	4	0.0
12	ปัตตานี	26	0.1
13	ยะลา	21	0.1
14	นราธิวาส	42	0.2

- ไม่มีแรงงานฝีมือต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทที่ทำการศึกษา
- ไม่ได้ข้อมูลแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน

2.3) แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคลของแรงงานต่างชาติจากแบบ ตท.1 ตท.2 ใบแนบ ตท.3 ตท.5 ตท.7 และ ตท.12 นี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นโดยการรวบรวมคำถามที่ให้คำตอบที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้จากแบบ ตท. ดังกล่าว แล้วนำไปทดลองใช้คัดลอกข้อมูลจากแบบ ตท. ดังกล่าว ที่กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตัดทอนคำถามที่ไม่ได้รับการอนุญาตให้ใช้คัดลอกข้อมูลออกไป¹ แล้วจัดเรียงลำดับของคำถามให้เหมาะสมกับแบบ ตท. ดังกล่าวเพื่อความสะดวกในการคัดลอกข้อมูลโดยยึดแบบ ตท.2 เป็นหลัก จากนั้นจึงนำแบบสอบถามนี้ไปคัดลอกข้อมูลและจัดส่งให้สำนักงานจัดหางานจังหวัดต่าง ๆ ช่วยคัดลอกข้อมูลส่งกลับมาให้

เพื่อความสะดวกในการคัดลอกข้อมูล ผู้วิจัยได้พิมพ์แบบสอบถามให้อยู่ในหน้าเดียว มีคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของแรงงานต่างชาติ ได้แก่ อายุ เพศ สัญชาติ การมีถิ่นที่อยู่ การมีใบต่างด้าว ระดับการศึกษา อาชีพ หรือตำแหน่งงาน รายได้และผลประโยชน์อื่นๆ ระยะเวลาการจ้างงาน ประเภทของใบอนุญาตทำงาน ระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต สถานที่ทำงานและสถานที่พัก ประเภทของธุรกิจ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีคำถามเพิ่มเติมที่ใช้คัดลอกข้อมูลจากเอกสารประกอบการขอใบอนุญาตทำงานที่กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และที่ในสำนักงานจัดหางานจังหวัดต่าง ๆ ที่ทีมผู้วิจัยไปคัดลอกข้อมูลด้วยตนเอง (รวม 18 จังหวัด) เช่น เหตุผลที่ขอต่ออายุใบอนุญาต เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น เป็นต้น

2.4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคลของแรงงานต่างชาติที่ศึกษาจากแบบ ตท. ดังกล่าวกระทำในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงกันยายน 2539 ซึ่งในทางปฏิบัติผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราวและประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นในปี 2538 จากทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ(แต่ได้ข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เพียง 67 จังหวัด²) การเก็บข้อมูลจึงต้องทำทั้งสองวิธีไปพร้อมๆ กันดังต่อไปนี้

¹ ข้อมูลในแบบ ตท. ต่างๆ นี้ถือว่าเป็นความลับทางราชการ

² ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ แต่ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ 67 จังหวัด ดังต่อไปนี้ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร สุโขทัย พิชญ์โลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี ออยุธยาอ่างทอง ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท สระบุรี บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ชัยภูมิ อำนาจเจริญ ขอนแก่นหนองบัวลำภู อุดรธานี เลย หนองคาย มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ระยอง ฉะเชิงเทรา ตราด ปราจีนบุรี นครนายก นครศรีธรรมราช กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระนอง สงขลา ตรัง พัทลุง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

2.4.1) ข้อมูลที่ได้จากการคัดลอกโดยทีมผู้วิจัย เป็นข้อมูลที่ได้จากการที่ผู้วิจัยและ/หรือพนักงานคัดลอกข้อมูลเดินทางไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กองงานคนต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และสำนักงานจัดหางานจังหวัดต่างๆ ที่อนุญาตให้มีการคัดลอกข้อมูลได้จำนวน 18 จังหวัด ทำการคัดลอกข้อมูลจากแบบ ตท. ดังกล่าวลงในแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งบางสำนักงานมีข้อมูลที่สมบูรณ์และจัดเก็บเป็นระเบียบดีมาก นอกจากนี้ได้คัดลอกข้อมูลบางอย่างจากเอกสารที่ใช้ประกอบการขอใบอนุญาตทำงานดังกล่าว เช่น เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น เหตุผลที่ขอต่ออายุใบอนุญาต ฯลฯ มาด้วย

2.4.2) ข้อมูลที่ได้จากการคัดลอกโดยเจ้าหน้าที่ในสำนักงานจัดหางานจังหวัดต่างๆ เป็นข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ในสำนักงานจัดหางานจาก 49 จังหวัดกรุณาคัดลอกส่งมาให้

ข้อมูลรายบุคคลของแรงงานฝีมือต่างชาติที่ได้จากทั้งสองวิธีนี้ แม้ผู้วิจัยต้องการให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องและสมบูรณ์มากที่สุด แต่เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารคือจาก ตท. ดังกล่าว ที่บางสำนักงานมีข้อมูลที่สมบูรณ์และจัดเก็บเป็นระเบียบดีมาก แต่บางสำนักงานมีข้อมูลเป็นจำนวนมากทำให้ต้องจัดเก็บไว้หลายสถานที่ หรือบางสำนักงานมีข้อมูลไม่ครบถ้วนเพราะไม่มีสถานที่เก็บ หรือมีการย้ายที่ทำการใหม่ หรือเพิ่งแยกตัวออกจากแรงงานจังหวัด หรือมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ทำให้ไม่มีแบบ ตท. ให้คัดลอกข้อมูลหรือแบบ ตท. บางฉบับมีข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้องและไม่ชัดเจน ส่งผลให้จำนวนข้อมูลที่ได้มี “ไม่มีข้อมูล” และ “ข้อมูลไม่ชัดเจน” ในบางตัวแปร ขณะที่ข้อมูลที่ได้จากจังหวัดต่างๆ ก็มีความหลากหลายมากและมีรายละเอียดของข้อมูลแตกต่างกัน ข้อมูลที่ได้มีทั้งที่มีรายละเอียดครบถ้วน สมบูรณ์ดีมากจากหลายจังหวัด และที่ไม่สมบูรณ์หรือเกือบไม่มีรายละเอียดที่ใช้วิเคราะห์ได้เลยจากบางจังหวัด

ข้อมูลรายบุคคลที่นำมาวิเคราะห์จึงเป็นข้อมูลเท่าที่สามารถคัดลอกได้โดยทีมผู้วิจัยและโดยเจ้าหน้าที่ในสำนักงานจัดหางานของ 49 จังหวัด ซึ่งไม่ใช่ข้อมูลทั้งหมดของแรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราวและประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นในประเทศในปี 2538 ซึ่งข้อมูลนี้ไม่เป็นตัวแทนที่ดีของแรงงานฝีมือต่างชาติดังกล่าวของทั้งประเทศอีกด้วย เนื่องจากความจำกัดในการได้ข้อมูลดังกล่าวแล้ว ข้อมูลที่คัดลอกได้นี้จึงเป็นเพียงข้อมูลบางส่วน of แรงงานฝีมือต่างชาติดังกล่าวใน 67 จังหวัดในปี 2538 เท่านั้น

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแรงงานฝีมือต่างชาติ นอกจากข้อมูลรายบุคคลดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังได้รับความร่วมมือจากกองงานคนต่างด้าว และกองวิชาการและแผนงาน ในกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรุณาจัดทำสรุปข้อมูลของแรงงานดังกล่าวให้ด้วย จึงได้มีข้อมูลของแรงงานต่างชาติอื่นๆ ที่ทันสมัยมานำเสนอในการวิจัยนี้ด้วย

2.5) ตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์

ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ในการวิจัยนี้มีรายละเอียดตามตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- อายุ ได้แก่ ตัวเลขแสดงอายุเป็นจำนวนปี
- เพศ ได้แก่ เพศของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา แบ่งเป็นชาย และหญิง
- สัญชาติ ได้แก่ สัญชาติต่าง ๆ ของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา
- การมีถิ่นที่อยู่ ได้แก่ การที่แรงงานต่างชาติที่ศึกษาได้รับใบอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย แบ่งเป็นมี และไม่มี
- การมีใบต่างด้าว ได้แก่ การมีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว แบ่งเป็นมี และไม่มี
- ระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับการศึกษาของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา
- อาชีพ ได้แก่ งานที่แรงงานต่างชาติที่ศึกษาทำขณะได้รับใบอนุญาตทำงาน
- รายได้ ได้แก่ จำนวนค่าจ้างเป็นบาทต่อเดือนที่แรงงานต่างชาติที่ศึกษาได้รับขณะที่ทำงานในประเทศไทย
- ผลประโยชน์อื่น ๆ ได้แก่ ค่าตอบแทนเป็นครั้งคราว หรือค่าตอบแทนอื่น ๆ หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่แรงงานต่างชาติที่ศึกษาได้รับนอกเหนือจากรายได้ที่เป็นเงินเดือน เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเดินทาง ฯลฯ
- ระยะเวลาการจ้างงาน ได้แก่ ระยะเวลาที่สถานประกอบการต่าง ๆ ระบุว่าจ้างแรงงานต่างชาติที่ศึกษาทำงานด้วยนับเป็นจำนวนเดือน
- ประเภทของใบอนุญาตทำงาน ได้แก่ ประเภทของการได้รับใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างชาติที่ศึกษาแบ่งเป็นประเภทชั่วคราว และประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น โดยแยกกลุ่มแรงงานต่างชาติที่ขอต่ออายุใบอนุญาตและขอเปลี่ยนสถานที่ทำงานไว้ด้วย
- ระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต ได้แก่ ระยะเวลาที่แรงงานต่างชาติที่ศึกษาได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยได้นับเป็นจำนวนเดือน
- สถานที่ทำงานและสถานที่พัก แบ่งเป็นกรุงเทพมหานคร และอีก 6 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก และภาคใต้
- ประเภทของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะของกิจการที่บริษัท หรือห้างหุ้นส่วน หรือโรงงาน หรือสถานประกอบการต่าง ๆ ที่จ้างแรงงานต่างชาติที่ศึกษาทำงานด้วย

2.6) การประมวลผลข้อมูลในการวิจัย

เมื่อได้ข้อมูลรายบุคคลของแรงงานต่างชาติที่ศึกษามาแล้ว ได้ทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้แล้วจัดทำคู่มือลงรหัส ทำการบันทึกรหัส ตรวจสอบรหัส แล้วจึงบันทึกข้อมูลลงระบบคอมพิวเตอร์ จากนั้นได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เวลาในการประมวลผลข้อมูลนี้ 6 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนกันยายน 2539

2.7) การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่ใช้กับเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ (SPSS/PC+: Statistical Package for the Social Sciences/Personal Computer Plus) ซึ่งใช้เวลา 3 เดือน (ตุลาคม- ธันวาคม 2539) และนำเสนอลักษณะทั่วไปทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา ได้แก่ อายุ เพศ สัญชาติ การมีถิ่นที่อยู่ การมีใบต่างตัว ระดับการศึกษา อาชีพหรือตำแหน่งงาน รายได้และผลประโยชน์อื่นๆ ต่อเดือน ระยะเวลาการจ้างงาน เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น ประเภทของใบอนุญาตทำงาน เหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน ระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต สถานที่ทำงานและสถานที่พัก ประเภทของธุรกิจ เพื่อให้ได้ภาพลักษณะโดยทั่วไปและรูปแบบการทำงานของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย¹ นำเสนอข้อมูลในรูปตาราง² ที่แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ตามความเหมาะสมของข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลรายบุคคลของแรงงานต่างชาติที่ศึกษาด้วย เพื่อให้สามารถค้นหาคำอธิบายให้กับข้อมูลที่น่าสนใจในตารางต่าง ๆ อีกด้วย

¹ เนื่องจากแรงงานต่างชาติที่ศึกษานี้ไม่สามารถเป็นตัวแทน (Representative) ของแรงงานฝีมือต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราวและประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นในประเทศไทยในปี 2538 ทำให้มีข้อจำกัดในการเลือกใช้สถิติขั้นสูงอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

² แรงงานต่างชาติที่ศึกษานี้บางกลุ่มมีจำนวนน้อยมาก ทำให้บางกรณีผู้วิจัยไม่สามารถนำเสนอข้อมูลในรายละเอียดได้ เพราะไม่มีข้อมูลในแต่ละกลุ่มย่อยของแต่ละตัวแปร หรือมีข้อมูลที่น้อยเกินไป จึงต้องนำเสนอในรูปแบบเป็นกลุ่มใหญ่

บทที่ 3

แรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย

เนื่องจากแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยมี 2 แบบ ได้แก่ แบบที่เข้าเมืองถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองซึ่งเรียกย่อๆ ว่า“เข้าเมืองถูกกฎหมาย” และแบบที่เข้าเมืองไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองซึ่งเรียกย่อๆว่า“ลักลอบเข้าเมือง” และแม้งานวิจัยนี้จะเน้นการศึกษาเฉพาะแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราวและประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นก็ตาม แต่เพื่อให้ได้ภาพรวมของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยด้วย ในบทนี้จึงกล่าวถึงใน 3 ประเด็น โดยแต่ละประเด็นจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

- 3.1) ภาพรวมของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย โดยมีทั้งแรงงานที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและที่ลักลอบเข้าเมือง ซึ่งขอกล่าวโดยสรุป
- 3.2) ลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา หรือลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราวและประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น ใน 67 จังหวัดในปี พ.ศ. 2538
- 3.3) ลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม หรือลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น ใน 67 จังหวัดในปี พ.ศ. 2538

3.1) ภาพรวมของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย

ภาพรวมของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานที่น่าเสนอต่อไปนี้ มีทั้งแรงงานที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ได้แก่ ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทตลอดชีพ ประเภทชั่วคราว และตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น และแรงงานที่ลักลอบเข้าเมือง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตามมติคณะรัฐมนตรี(ตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521) จากตารางที่ 3.1 พบว่า แรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตลอดชีพมีแนวโน้มลดลง¹ ในขณะที่แรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทอื่นๆ ทั้งประเภทชั่วคราว ประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น และประเภทตามมาตรา 12 กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเภทมาตรา 12 ซึ่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าในปี 2538 เพิ่มขึ้นเป็นเกือบ 10 เท่าในปี 2539 เนื่องจากได้รับการ

¹ เนื่องจากไม่มีการออกใบอนุญาตทำงานประเภทนี้อีกแล้ว และผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตลอดชีพ ถ้ามีการเปลี่ยนงานก็จะหมดสิทธิ์ใช้ใบอนุญาตทำงานประเภทนี้

ผ่อนผันตามมติของคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2539 จำนวนแรงงานต่างชาติไร้ฝีมือที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่ใช่แรงงานต่างชาติที่เพิ่งจะเข้ามาในประเทศ เพราะตามความจริงแล้วแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานผิดกฎหมายที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย เมื่อมีมติคณะรัฐมนตรีประกาศใช้ จึงได้มีการขอรับใบอนุญาตทำงานเพื่อให้สถานภาพการทำงานของตนถูกกฎหมายนั่นเอง

ตารางที่ 3.1 จำนวนและร้อยละของคนต่างชาติคงเหลือในประเทศไทย พ.ศ. 2537-2539

ปี พ.ศ. เขต	รวม	ประเภทใบอนุญาต			
		ตลอดชีพ	ชั่วคราว	ส่งเสริมฯ	มาตรา 12
2537					
- กรุงเทพฯ จำนวน	121,740	84,492	28,343	8,692	213
ร้อยละ	100.0	69.4	23.3	7.1	0.2
- ภูมิภาค จำนวน	57,819	37,258	6,463	6,631	7,467
ร้อยละ	100.0	64.4	11.2	11.5	12.9
- รวมทั้งประเทศ จำนวน	179,559	121,750	34,806	15,323	7,680
ร้อยละ	100.0	67.8	19.4	8.5	4.3
2538					
- กรุงเทพฯ จำนวน	127,203	84,483	32,097	10,140	483
ร้อยละ	100.0	66.4	25.2	8.0	0.4
- ภูมิภาค จำนวน	65,367	37,258	7,928	7,135	13,046
ร้อยละ	100.0	57.0	12.1	10.9	20.0
- รวมทั้งประเทศ จำนวน	192,570	121,741	40,025	17,275	13,529
ร้อยละ	100.0	63.2	20.8	9.0	7.0
2539					
- กรุงเทพฯ จำนวน	131,015	84,482	35,089	10,712	732
ร้อยละ	100.0	64.5	26.8	8.2	0.6
- ภูมิภาค จำนวน	185,159	37,039	9,909	7,897	130,314
ร้อยละ	100.0	20.0	5.4	4.3	70.4
- รวมทั้งประเทศ จำนวน	316,174	121,521	44,998	18,609	131,046
ร้อยละ	100.0	38.4	14.2	5.9	41.4

ที่มาของข้อมูล: กองวิชาการและแผนงาน กรมการจัดหางาน, 2541: ตารางที่ 5.6-5.8 หน้าที่ 71-73

สัดส่วนของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในปี 2539 จากการที่มีแรงงานต่างชาติที่มีฝีมือในสัดส่วนสูงกลายเป็นมีแรงงานไร้ฝีมือในสัดส่วนที่สูงมาก จึงเป็นเรื่องที่ทางรัฐบาลควรจะต้องมีการวางแผนเรื่องแรงงานต่างชาติไร้ฝีมือให้รัดกุมยิ่งขึ้น ถึงแม้จะเป็นที่ทราบกันดีว่าแรงงานต่างชาติไร้ฝีมือเหล่านี้สามารถลักลอบเข้ามาในประเทศไทยได้โดยง่ายเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นพรมแดนติดต่อกันโดยตลอด และ

จากการผ่อนผันของเจ้าหน้าที่บางท่าน (กุศล สุนทรธาดา และ อุมารณ ภัทรวานิชย์, 2540) แต่การวางนโยบายในระยะยาวเพื่อกันการไหลทะลักของแรงงานต่างชาติไร้ฝีมือเข้ามาสู่ประเทศก็ยังเป็นเรื่องที่ยังเป็นอย่างยิ่ง เช่น การกำหนดให้ผู้ประกอบการที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยมีการใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานไร้ฝีมือหลังจาก 5 ปีของการลงทุน ดังเช่นนโยบายในหลายประเทศ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความสำคัญกับแรงงานไร้ฝีมือในประเทศให้ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองแรงงานที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องถึงนโยบายการส่งแรงงานไร้ฝีมือไทยออกนอกประเทศด้วย เนื่องจากในบางลักษณะงานนั้น แรงงานไทยอาจจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าหากได้ทำงานในประเทศ

ตารางที่ 3.2 จำนวนคนต่างชาติที่ยื่นขอและได้รับใบอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักร ปี 2537-2540

ประเภทใบอนุญาต	ปี 2537		ปี 2538		ปี 2539		ปี 2540	
	ยื่นขอ	อนุญาต	ยื่นขอ	อนุญาต	ยื่นขอ	อนุญาต	ยื่นขอ	อนุญาต
ชั่วคราว	13,905	11,763	15,596	13,731	17,267	15,231	17,904	15,699
ส่งเสริมการลงทุน	4,473	3,795	5,410	5,186	5,273	4,383	4,072	4,269
- มาตรา 12	3,687	1,997	4,644	5,866	141,649	123,368	25,785	32,305
รวม	2,070	7,555	5,650	4,783	164,189	142,982	47,761	52,273

ที่มาของข้อมูล: กองวิชาการและแผนงาน กรมการจัดหางาน, 2541:ตารางที่ 5.1 หน้า 61 และตารางเพิ่มเติม

ใบอนุญาตทำงานที่แรงงานต่างชาติไร้ฝีมือได้รับตามมติคณะรัฐมนตรีปี 2539 นี้ มีระยะเวลาอนุญาตนานถึง 2 ปี ซึ่งรัฐบาลยังมีการพิจารณาผ่อนผันให้สามารถขอต่ออายุใบอนุญาตได้อีก 1 ปี (Migrant News, 1998) ทำให้แรงงานต่างชาติไร้ฝีมือมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอีกอย่างแน่นอนดังตารางที่ 3.2 แสดงให้เห็นว่าแรงงานไร้ฝีมือมีจำนวนเพิ่มขึ้น แม้การเพิ่มขึ้นนี้ส่วนหนึ่งมาจากการยอมให้แรงงานต่างชาติไร้ฝีมือที่อยู่ในประเทศมีใบอนุญาตทำงานได้ถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม แต่ยังมีการเพิ่มอีกส่วนหนึ่งจากการเดินทางเข้ามาในประเทศของแรงงานไร้ฝีมือเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีนี้ทำให้เกิดช่องทางที่แรงงานไร้ฝีมือต่างชาติจะเข้ามายังประเทศไทยได้ง่ายยิ่งขึ้น จึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลควรจะต้องให้ความสำคัญในประเด็นนี้ด้วย

นอกจากนี้ แม้ว่าการกระจายตัวของแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยจะมีรูปแบบที่ชัดเจนดังตารางที่ 3.1 คือแรงงานต่างชาติประเภทตลอดชีพ ประเภทชั่วคราว และประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นนั้นมากกว่า 60% อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนประเภทตามมาตรา 12 เกือบทั้งหมดอยู่ในเขตภูมิภาคก็ตาม แต่การกระจายตัวของแรงงานต่างชาติเหล่านี้ก็ส่งผลให้กรุงเทพมหานครแออัดยิ่งขึ้นและมีผลกระทบต่อการจัดระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในเขตกรุงเทพฯ ด้วย

3.2) ลักษณะทั่วไปแรงงานต่างชาติที่ศึกษา

ข้อมูลที่น่าสนใจนี้ เป็นลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราวและประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นเฉพาะในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิจากแบบ ตท. ต่าง ๆ ที่มีความจำกัดในตัวข้อมูลเองอยู่แล้ว ทำให้ขาดรายละเอียดของข้อมูลในบางตัวแปรที่สำคัญ โดยเฉพาะขาดข้อมูลที่เป็นประวัติการทำงานในประเทศไทยของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา เช่น แรงงานต่างชาติเหล่านี้เริ่มทำงานในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อไร ทำงานมานานเพียงไร ทำงานอาชีพใดมาบ้าง เป็นต้น ในที่นี้จึงนำเสนอลักษณะของแรงงานต่างชาติที่ศึกษาตามข้อมูลที่มี โดยนำเสนอลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ เพศ สัญชาติ การมีถิ่นที่อยู่ การมีใบต่างด้าว ระดับการศึกษา อาชีพหรือตำแหน่งงาน รายได้และผลประโยชน์อื่นๆ ระยะเวลาการจ้างงาน เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น ประเภทของใบอนุญาตทำงาน เหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน ระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต สถานที่ทำงานและสถานที่พัก ประเภทของธุรกิจ ด้วยตารางคำร้อยละและแสดงค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ตามความเหมาะสมของข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลรายบุคคลในรายละเอียดเพื่อให้ได้คำอธิบายประกอบข้อมูลในตารางที่น่าสนใจด้วย ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1) อายุ จากตารางที่ 3.3 พบว่าแรงงานต่างชาติที่ศึกษามีอายุระหว่าง 9-83 ปี มีอายุเฉลี่ย 39.6 ปี แรงงานต่างชาติเหล่านี้ส่วนใหญ่(85.5%) มีอายุระหว่าง 25-59 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงาน ยังมีแรงงานอายุน้อย 9-17 ปีซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานอาชีพนักแสดง และบางส่วนเป็นแรงงานไร้ฝีมือ เช่น คนสวน กรรมกร ฯลฯ ส่วนแรงงานที่มีอายุมาก 70-83 ปีเป็นแรงงานที่มีกิจการส่วนตัว รวมทั้งที่มีอาชีพบริหารจัดการหรือผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีข้อมูล¹ อายุของแรงงานต่างชาติที่ศึกษาถึง 7.5%

¹ การกล่าวถึงการไม่มีข้อมูล หรือข้อมูลไม่ชัดเจน หรือข้อมูลที่ได้ไม่สอดคล้องกัน หรือที่เกี่ยวกับการได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการเพียงเพื่อนำเสนอแนวทางปรับปรุงระบบการจัดเก็บและการบันทึกข้อมูลแรงงานต่างชาติที่ขอใบอนุญาตทำงานลงในแบบ ตท. ต่างๆ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเท่านั้น เพราะหน่วยงานที่ให้ข้อมูลแรงงานต่างชาติเหล่านี้แก่ทีมผู้วิจัย ยังมีหลายหน่วยงานที่มีระบบการจัดเก็บและการบันทึกข้อมูลที่ดี มีประสิทธิภาพ ซึ่งการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในการจัดเก็บและการบันทึกข้อมูลแรงงานต่างชาติอาจทำได้โดยการเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้พอเพียงกับงาน การจัดอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ เช่น ด้านภาษาอังกฤษ ด้านคอมพิวเตอร์(สำหรับผู้ที่จะบันทึกข้อมูลลงระบบคอมพิวเตอร์) เป็นต้น นอกจากนี้น่าจะมีการปรับปรุงแบบ ตท. ให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นให้ครบถ้วน รวมทั้งการปรับระบบการจัดเก็บข้อมูลและการใช้รูปแบบการบันทึกข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เช่น การให้รหัสอาชีพและสัญชาติ เป็นต้น

ในช่อง “ไม่มีข้อมูล” นั้น ที่ไม่ได้ข้อมูลเกิดจากแบบ ตท. ไม่มีช่องระบุให้บันทึกอายุ จึงไม่มีข้อมูลอายุ ซึ่งควรมีการแก้ไขที่แบบ ตท. โดยการออกแบบ ตท. ที่ระบุให้มีการบันทึกข้อมูลให้ครบถ้วน ครอบคลุม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันการบันทึกอายุให้ถูกต้องตามหลักฐาน เช่น ตามหนังสือเดินทาง ฯลฯ ก็เป็นเรื่องสำคัญที่ควรมีการปฏิบัติโดยเคร่งครัด

ตารางที่ 3.3 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามกลุ่มอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
9-19	97	0.5
20-24	667	3.4
25-29	2,387	12.1
30-34	3,288	16.7
35-39	3,180	16.2
40-44	2,837	14.4
45-49	2,456	12.5
50-54	1,719	8.7
55-59	957	4.9
60-64	441	2.2
65-69	128	0.7
70-83	35	0.2
ไม่มีข้อมูล	1,480	7.5
รวม	19,672	100.0

อายุเฉลี่ย	39.6 ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ	10.2 ปี
อายุมีรากฐาน	39.0 ปี	ฐานนิยมของอายุ	33.0 ปี
อายุต่ำสุด	9.0 ปี	อายุสูงสุด	83.0 ปี

3.2.2) เพศ จากตารางที่ 3.4 พบว่าแรงงานต่างชาติที่ศึกษาส่วนใหญ่(87.5%)เป็นเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการย้ายถิ่นของแรงงานที่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

ตารางที่ 3.4 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	17,206	87.5
หญิง	1,918	9.7
ไม่มีข้อมูล	548	2.8
รวม	19,672	100.0

3.2.3) สัญชาติ¹ จากตารางที่ 3.5 พบว่าแรงงานต่างชาติที่ศึกษามีสัญชาติญี่ปุ่นสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ จีน อเมริกา อังกฤษ อินเดีย ไต้หวัน ฯลฯ ซึ่ง 5 สัญชาติแรกยังเป็นสัญชาติเดิม แต่มีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับตารางที่ 1.3 (ในบทที่ 1) ส่วนในข้อมูลสัญชาติอื่นๆ นั้น มีผู้ไร้สัญชาติถึง 47 คน(0.2%) ซึ่งเป็นกรณีที่ควรให้ความสนใจ นอกจากนี้ในข้อมูลแรงงานจีน ยังมี

¹ ข้อมูลสัญชาติจากแบบดท. ต่างๆ มีความหลากหลายในการกำหนดชื่อสัญชาติ เช่น ฟินแลนด์-ฟินนิช, เดนมาร์ก-เดนิช-เดนิช, เนเธอร์แลนด์-ดัตช์-ฮอลันดา-ฮอลันดา-ฮอลแลนด์ ฯลฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลสัญชาติที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การบันทึกสัญชาติควรใช้หลักเกณฑ์เดียวกันทั้งประเทศ เพื่อความสะดวกในการทำสถิติข้อมูลแรงงานต่างชาติทั่วประเทศต่อไป

บางส่วนที่การบันทึกข้อมูลไม่ได้เน้นชัดเจนว่าเป็นไต้หวัน ฮองกง หรือสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อบันทึกคำว่าจีน จึงไม่ทราบว่าเป็นจีนไต้หวัน หรือจีนฮองกง หรือจีนแผ่นดินใหญ่ ทำให้ได้ข้อมูลของแรงงานจีนย่อยเป็นไต้หวัน ฮองกง และเงินที่รวมทั้งไต้หวัน ฮองกง และสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วย

ตารางที่ 3.5 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสัญชาติ

สัญชาติ	จำนวน	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	4,371	22.2
จีน	2,034	10.3
อเมริกา	1,881	9.6
อังกฤษ	1,549	7.9
อินเดีย	1,442	7.3
ไต้หวัน	1,310	6.7
ฟิลิปปินส์	1,021	5.2
เกาหลี	730	3.7
ออสเตรเลีย	542	2.8
เยอรมัน	425	2.2
มาเลเซีย	335	1.7
ฝรั่งเศส	321	1.6
เดนมาร์ก	290	1.5
สิงคโปร์	289	1.5
พม่า	255	1.3
อิตาลี	253	1.3
ฮ่องกง	247	1.3
สวิตเซอร์แลนด์	179	0.9
เวียดนาม	171	0.9
ปากีสถาน	123	0.6
นิวซีแลนด์	121	0.6
สวีเดน	115	0.6
บังคลาเทศ	95	0.5
เนเธอร์แลนด์	89	0.5
จีนฮ่อ	84	0.4
เบลเยียม	82	0.4
เนปาล	70	0.4
นอร์เวย์	68	0.3
ศรีลังกา	65	0.3
อื่น ๆ	913	4.5
ไม่มีข้อมูล	202	1.0
รวม	19,672	100.0

3.2.4) การมีถิ่นที่อยู่และการมีใบต่างด้าว จากตารางที่ 3.6 พบว่าแรงงานต่างชาติที่ศึกษาเกือบทั้งหมดไม่มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่(99.3%) และไม่มีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว (98.7%) อย่างไรก็ตามข้อมูลการมีใบสำคัญถิ่นที่อยู่และการมีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวนี้อาจมีบันทึกอยู่เพียงบางแบบ ตท. เท่านั้น เช่น ตท. 2 ทำให้ข้อมูลที่นำมาเสนออาจคลาดเคลื่อนไปบ้างเพราะไม่สามารถค้นข้อมูลที่เป็นจริงทั้งหมดได้

ตารางที่ 3.6 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามการมีถิ่นที่อยู่ และการมีใบต่างด้าว

หลักฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ใบสำคัญถิ่นที่อยู่		
- มี	143	0.7
- ไม่มี	19,529	99.3
รวม	19,672	100.0
ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว		
- มี	246	1.3
- ไม่มี	19,426	98.7
รวม	19,672	100.0

3.2.5) การศึกษา จากตารางที่ 3.7 พบว่าแรงงานต่างชาติที่ศึกษามีการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมากที่สุดคือ 16.2% และในข้อมูลที่ทราบระดับการศึกษา(26.1 %)นี้เกือบ 1 ใน 5 (5%) มีการศึกษาระดับมัธยมและต่ำกว่า

ตารางที่ 3.7 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาและต่ำกว่า	982	5.0
อาชีวศึกษา	372	1.9
อนุปริญญา	558	2.8
ปริญญาตรีและโท	3,186	16.2
ปริญญาเอก	45	0.2
ข้อมูลการศึกษาไม่ชัดเจน	4,075	20.7
ไม่มีข้อมูล	10,454	53.2
รวม	19,672	100.0

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลการศึกษาไม่ชัดเจนที่บอกไม่ได้ว่าเป็นการศึกษาระดับใด เช่น การศึกษาชั้นสูง หรือ Electric communication หรือ Institute เป็นต้น ซึ่งกลุ่มข้อมูลการศึกษาที่ไม่ชัดเจนนี้มีถึง 20.7% และเป็นที่น่าเสียดายที่ไม่มีข้อมูลระดับการศึกษามากกว่าครึ่ง

(53.2%) เพราะข้อมูลการศึกษามีเพียงบางแบบ ตท. เท่านั้น ทำให้ไม่ทราบว่าในกลุ่มการศึกษาไม่ชัดเจนและไม่มีข้อมูลการศึกษาที่มีอยู่เกือบ 3 ใน 4(73.9%)นี้ มีการศึกษาระดับใดแน่และเป็นระดับการศึกษาที่ขาดแคลนในประเทศไทยจริงหรือไม่

ข้อมูลระดับการศึกษาจึงเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญมาก ที่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลควรให้ความสนใจต่อการบันทึกข้อมูลให้ชัดเจนที่สุด การเพิ่มความรู้ ความสามารถให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลก็เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ มีการอบรมภาษาต่างประเทศต่างๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ฯลฯ เพื่อให้สามารถอ่านและเข้าใจเอกสารประกอบการขอใบอนุญาตได้ถูกต้อง จะช่วยให้ความคลาดเคลื่อนในการบันทึกข้อมูลน้อยลง

3.2.6) อาชีพหรือตำแหน่งงาน จากตารางที่ 3.8 พบว่า กว่า 2 ใน 5 ของแรงงานต่างชาติที่ศึกษามีตำแหน่งงานบริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ กรรมการบริหาร(44.9%) และกว่า 1 ใน 5 (22.6%) เป็นวิศวกร ผู้ควบคุมการผลิต/ช่างเทคนิค และผู้ชำนาญการ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สัดส่วนของแรงงานในอาชีพต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเพียงเล็กน้อย มีผู้เป็นเจ้าของกิจการอยู่เพียง 1.9% แต่มีแรงงานไร้ฝีมือถึง 1.6% ซึ่งแรงงานเหล่านี้บางส่วนติดตามมากับแรงงานฝีมือ เช่น เป็นคนสวน ฯลฯ และบางส่วนมาโดยอิสระ

ตารางที่ 3.8 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามอาชีพ(ตำแหน่งงาน)

อาชีพหรือตำแหน่งงาน	จำนวน	ร้อยละ
ผู้อำนวยการ	6,492	33.0
ผู้จัดการ	1,729	8.8
วิศวกร	1,526	7.8
ผู้ควบคุมการผลิต/ช่างเทคนิค	1,525	7.8
ผู้ชำนาญการ	1,368	7.0
หัวหน้างาน/เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ	1,299	6.6
ครู-ล่าม ผู้ที่ต้องใช้ภาษาต่างประเทศ	1,271	6.5
เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างประเทศ	850	4.3
นักดนตรี/นักร้อง/ผู้กำกับ	687	3.5
ที่ปรึกษาต่าง ๆ	684	3.5
กรรมการบริหาร	604	3.1
เจ้าของกิจการ	365	1.9
กรรมกร-ผู้ใช้แรงงาน	324	1.6
ผู้สื่อข่าว/ดากล้อง	286	1.5
ผู้ออกแบบเครื่องมือ/อัญมณี	252	1.3
นักบิน/พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน	133	0.7
อื่น ๆ	277	1.4
รวม	19,672	100.0

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่าแรงงานต่างชาติที่ศึกษามีตำแหน่งงานบริหารมากกว่า 2 ใน 5 แสดงว่า ประเทศไทยขาดผู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการเป็นจำนวนมาก ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว แม้ว่าจะมีความนิยมในการจ้างผู้บริหารชาวต่างชาติ หรือมีเงื่อนไขผูกพันระหว่างบริษัทที่ร่วมลงทุนทำให้จ้างผู้บริหารที่เป็นชาวต่างชาติ แต่ก็ไม่น่าจะทำให้จำนวนผู้บริหารมีร้อยละที่สูงขนาดนี้ จึงอาจเป็นได้ว่าแรงงานต่างชาติที่เข้ามาขอรับใบอนุญาตทำงานนี้ขอรับใบอนุญาตทำงานในตำแหน่งงานหนึ่งแต่ปฏิบัติงานในตำแหน่งอื่นๆ(นภาพรณ ะหวานนท์, 2540) เพราะงานบางตำแหน่งไม่ได้รับอนุญาตให้ทำได้ เช่น วิศวกรโยธา ฯลฯ (ดูภาคผนวก ก.) จึงอาจมีการขอใบอนุญาตทำงานในตำแหน่งหนึ่ง แต่ปฏิบัติงานจริงในอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งถือว่าแรงงานต่างชาติเหล่านี้เป็นแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมาย

3.2.7) รายได้และผลประโยชน์อื่นๆ ต่อเดือน จากตารางที่ 3.9 พบว่า ไม่มีข้อมูลรายได้ของแรงงานต่างชาติที่ศึกษามากกว่าครึ่ง¹ (51.7%) ในกลุ่มผู้ที่ทราบรายได้(48.3%)นี้มีรายได้ระหว่าง 20,000- 49,999 บาทมากที่สุด(19.9%) รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ยเป็น 50,750 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้เป็น 50,105 บาท แสดงว่าข้อมูลรายได้มีการกระจายสูงมาก เห็นได้จากผู้มีรายได้ต่ำสุดคือพวกไม่มีรายได้ เช่น พวกสอนศาสนา ฯลฯ จนถึง

ตารางที่ 3.9 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้และผลประโยชน์อื่น ๆ (ต่อเดือน)	จำนวน	ร้อยละ
≤ 4,999	331	1.7
5,000 - 9,999	494	2.5
10,000 - 19,999	1,022	5.2
20,000 - 49,999	3,922	19.9
50,000 - 99,999	2,679	13.6
100,000 - 199,999	914	4.6
200,000 - 950,000	147	0.7
ไม่มีข้อมูล	10,163	51.7
รวม	19,672	100.0

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	50,750.2 บาท
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้	50,104.5 บาท
มัธยฐานของรายได้	40,000.0 บาท
ฐานนิยมของรายได้	40,000.0 บาท
รายได้ต่ำสุด (คือไม่มีรายได้)	0.0 บาท
รายได้สูงสุด	950,000.0 บาท

¹ เพราะแรงงานต่างชาติที่ขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน หรือขอเปลี่ยนสถานที่ทำงานจะไม่มีข้อมูลรายได้ระบุไว้ ส่วนผู้ที่ขอใบอนุญาตรายใหม่นั้น ในแบบ ตท. บางฉบับก็ไม่มีกรบันทึกข้อมูลรายได้ไว้ ทำให้ไม่มีข้อมูลรายได้เหล่านั้นมานำเสนอ

ผู้มีรายได้สูงสุด 950,000 บาท ซึ่งได้แก่เจ้าของกิจการ ฯลฯ หากพิจารณาถึงความต้องการแรงงานฝีมือในประเทศแล้ว แรงงานต่างชาติที่ศึกษาไม่น่าจะมีกลุ่มของผู้ที่มีรายได้น้อย(น้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน) อยู่เกือบ 1 ใน 5 (9.4%) ซึ่งจากข้อมูลในรายบุคคลพบว่าการจ้างแรงงานในบางตำแหน่ง ได้แก่ จ้างวิศวกรชาวต่างชาติในอัตราเงินเดือนที่ถูก เช่น วิศวกรชาวฟิลิปปินส์ ชาวจีน ชาวอินเดีย ฯลฯ ในอัตราเงินเดือนเพียง 4,500-9,000 บาท ซึ่งเป็นอัตราเงินเดือนที่ถูกกว่าการจ้างวิศวกรชาวไทย เป็นต้น

3.2.8) ระยะเวลาการจ้างงาน เป็นช่วงเวลาที่นายจ้างตกลงว่าจะจ้างแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จากตารางที่ 3.10 พบว่า ประมาณครึ่งของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา (50.1%) มีระยะเวลาการจ้างงานในช่วงไม่เกิน 3 เดือน เกือบ 1 ใน 4 (24.2%) มีการจ้างงานนาน 1 ปี แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ระยะเวลาจ้างที่แท้จริงจะมีเพียง 3 เดือน หรือ 1 ปี เพราะแรงงานเหล่านี้สามารถขต่ออายุใบอนุญาตทำงานได้ และเพราะมีข้อกำหนดให้มีการจ้างงานในบางอาชีพในระยะเวลาสั้น ๆ ก่อน ได้แก่อนุญาตให้เพียง 3 เดือน โดยให้แรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตนี้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น ให้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับงานด้านที่ขอนุญาตทำให้แก่พนักงานคนไทยในกิจกรรมเดียวกันอย่างน้อย 2 คน เป็นต้น ผู้ประกอบการจึงได้ขจ้างแรงงานต่างชาตินี้ตามระยะเวลาที่กำหนดก่อน แล้วทำการขต่ออายุใบอนุญาตทำงานในภายหลัง

ตารางที่ 3.10 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามระยะเวลาการจ้างงาน

ระยะเวลาการจ้างงาน (เดือน)	จำนวน	ร้อยละ
1 - 3	9,854	50.1
4 - 6	767	3.9
7 - 11	256	1.3
12	4,765	24.2
13 - 23	455	2.3
24	1,190	6.0
25 - 35	166	0.8
36	1,050	5.3
37 - 90	820	4.2
ไม่มีข้อมูล	349	1.8
รวม	19,672	100.0

3.2.9) เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น¹ เมื่อพิจารณาเฉพาะข้อมูลที่ทราบเหตุผลซึ่งมีเพียง 13.3% ดังตารางที่ 3.11 นี้พบว่า มากกว่าครึ่ง (7.5%) มีเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น ๆ เพราะต้องการคนที่มีความสามารถสูง และเกือบ 1 ใน 8 ต้องการผู้ที่มีความสามารถในภาษานั้น ๆ หรือยังไม่เชื่อความสามารถของคนไทย (1.6% และ 1.5% ตามลำดับ)

¹ ข้อมูลเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารที่ใช้ประกอบการขใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างชาติขณะที่ทีมผู้วิจัยไปทำการคัดลอกข้อมูลใน 18 จังหวัด เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่ไม่จ้างคนไทยเข้าทำงานนั้น ๆ ซึ่งยังมีเอกสารที่ใช้ประกอบแบบ ดท. บางฉบับที่ไม่ได้มีการบันทึกเหตุผลนี้ และบางแบบ ดท. ก็ไม่ได้ระบุให้มีการบันทึกเหตุผลนี้ด้วย ทำให้ตารางที่ 3.11 ได้ช่อง “ไม่มีข้อมูล” สูงถึง 86.7%

จากเหตุผลดังกล่าว ไม่สามารถกล่าวได้ว่าคนไทยมีขีดความสามารถไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องการ เพราะในความเป็นจริงแล้วยังมีเหตุผลที่ไม่ได้ระบุไว้ เช่น มีความต้องการที่จะทำงานกับคนชาติเดียวกันมากกว่า ซึ่งเหตุผลนี้เป็นความคิดเห็นของคนในบางสัญชาติ เช่น ญี่ปุ่น อินเดีย ฯลฯ นอกจากนี้พบว่ายังมีเหตุผลอื่นๆ แอบแฝงอยู่อีก เช่น เพราะสามารถจ้างแรงงานต่างชาติได้ในอัตราจ้างที่ถูกกว่าการจ้างแรงงานไทย (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2540)

ตารางที่ 3.11 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทย

เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการคนที่มีความสามารถสูง	1,472	7.5
ต้องใช้ผู้ที่มีความสามารถในภาษานั้น ๆ	317	1.6
ไม่เชื่อความสามารถของคนไทย	290	1.5
เป็นกิจการของตนเอง/คู่สมรส/ญาติ	222	1.1
เป็นการร่วมลงทุน/มีสัญญาว่าจะต้องส่งวิศวกรมาควบคุม	144	0.7
ต้องการถ่ายทอดเทคโนโลยี	66	0.3
เป็นการต่อสัญญาจ้างงาน	47	0.2
อื่น ๆ	52	0.3
ไม่มีข้อมูล	17,062	86.7
รวม	19,672	100.0

3.2.10) ประเภทของการได้รับใบอนุญาตทำงาน จากตารางที่ 3.12 พบว่า กว่าครึ่ง (52.9%) ของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จะมีการขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน มีเพียง 1.5% ที่ขอเปลี่ยนสถานที่ทำงาน ประมาณ 2 ใน 5 (42.8%) เป็นแรงงานต่างชาติที่ขอใบอนุญาตทำงานในปีนี้เป็นใบอนุญาตประเภทชั่วคราว 30.9 % มีประเภทที่ขอใบอนุญาตทำงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนต่าง ๆ เพียง 10 % เท่านั้น

ตารางที่ 3.12 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามประเภทการได้รับใบอนุญาต

ประเภทใบอนุญาตทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
- ขอต่ออายุใบอนุญาต (มาตรา 15: ตท.5)	7,052	35.8
- ชั่วคราว (มาตรา 7: ตท.2)	6,082	30.9
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนฯ (มาตรา 10: ตท.1)	1,867	9.5
- ขอต่ออายุใบอนุญาต (มาตรา 23: ตท.5)	1,802	9.2
- ขอต่ออายุใบอนุญาต (มาตรา 14: ตท.12)	1,562	7.9
- ขอใบอนุญาตแทน (มาตรา 8: ตท.3)	368	1.9
- ขอเปลี่ยนสถานที่ทำงาน (มาตรา 21: ตท.7)	295	1.5
- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมฯ (มาตรา 10: ตท.1)	69	0.4
- พระราชบัญญัติปิโตรเลียมฯ (มาตรา 10: ตท.1)	17	0.1
- ไม่มีข้อมูล	558	2.8
รวม	19,672	100.0

3.2.11) เหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน¹ เมื่อพิจารณาเฉพาะข้อมูลที่ทราบเหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงานซึ่งมีเพียง 5% ดังตารางที่ 3.13 นี้พบว่า กว่า 4 ใน 5 (4.1%) เป็นการขอต่อใบอนุญาตทำงานเพราะเป็นการต่อเนื่องจากงานเดิม ได้แก่ เพื่อทำงานในตำแหน่งเดิม (2.3%) และเพื่อปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จ(1.8%) แต่ข้อความที่ไม่น่าจะเป็นเหตุผลที่เหมาะสมที่ใช้ในการขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน ได้แก่ เพราะใบอนุญาตทำงานหมดอายุ ซึ่งจากข้อมูลนี้อาจกล่าวได้ว่า การขอใบอนุญาตทำงานอาจจะยุ่งยาก ซับซ้อน หรือเข้มงวดเฉพาะในครั้งแรกที่มีการขอใบอนุญาตทำงาน หลังจากนั้นหากต้องการขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน อาจจะสามารรถทำได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามอาจเป็นได้ว่า เหตุผลต่างๆ ที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน เช่น เพราะใบอนุญาตทำงานหมดอายุ หรือแม้แต่ไม่ได้ระบุเหตุผลที่ขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานนั้น การพิจารณาต่ออายุใบอนุญาตทำงานให้ ได้พิจารณาจากเหตุผลเดิมที่ใช้ในการขอใบอนุญาตทำงานในครั้งแรกแล้ว

ตารางที่ 3.13 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา
จำแนกตามเหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน

เหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อทำงานในตำแหน่งเดิม	448	2.3
เพื่อปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จ	358	1.8
ใบอนุญาตหมดอายุ	58	0.3
เป็นกิจการของตนเอง/คู่สมรส/ญาติ	38	0.2
เป็นผู้มีประสบการณ์สูง	23	0.1
เพื่อเผยแพร่ศาสนา	16	0.1
อื่นๆ	44	0.2
ไม่เข้าข่าย (ไม่ได้ขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน)	8,403	42.7
ไม่มีข้อมูล	10,284	52.3
รวม	19,672	100.0

3.2.12) ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน² จากตารางที่ 3.14 พบว่าไม่มีข้อมูลระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงานกว่าครึ่ง(58.1%) ส่วนในกลุ่มที่มีข้อมูลระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน (41.9%) นี้ พบว่าเกือบ 5 ใน 6 (35.1%) จะได้รับใบอนุญาตทำงานไม่เกิน 1 ปี มีเพียง 2.9% ที่ได้รับใบอนุญาตเกิน 2 ปี

¹ ข้อมูลเหตุผลที่ขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานนี้ เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารที่ใช้ประกอบการขอใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างชาติขณะที่ทีมผู้วิจัยไปทำการคัดลอกข้อมูลใน 18 จังหวัด เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่ขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน ซึ่งยังมีเอกสารที่ใช้ประกอบแบบ ตท. บางฉบับที่ไม่ได้มีการบันทึกเหตุผลนี้ และบางแบบ ตท. ก็ไม่ได้ระบุให้มีการบันทึกเหตุผลนี้ด้วย ทำให้ตารางที่ 3.13 ได้ช่อง “ไม่มีข้อมูล” สูงถึง 52.3%

² ข้อมูลระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงานนี้ บางแบบ ตท. ไม่ได้ระบุให้มีการบันทึกข้อมูลนี้ และบางแบบ ตท. ที่ระบุให้มีการบันทึกข้อมูลนี้ แบบ ตท. บางฉบับก็มีข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจนหรือไม่สอดคล้องกัน

ตาราง 3.14 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา
จำแนกตามระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน

ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาต (เดือน)	จำนวน	ร้อยละ
≤ 3	778	4.0
4 - 11	1,103	5.6
12	5,023	25.5
13 - 24	762	3.9
24 ⁺	567	2.9
ไม่มีข้อมูล	11,439	58.1
รวม	19,672	100.0

ข้อมูลระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงานนี้ เป็นเพียงระยะเวลาที่อนุญาตให้ในครั้งแรกเท่านั้น สำหรับผู้ที่ขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน ขอเปลี่ยนสถานที่ทำงาน ฯลฯ จะไม่มีข้อมูลว่าเริ่มจ้างแรงงานต่างชาติผู้นั้นตั้งแต่เมื่อไร ทำให้ขาดข้อมูลที่มีความสำคัญส่วนนี้ไป เพราะข้อมูลนี้สามารถบอกได้ว่าในอาชีพที่มีการระบุให้แรงงานต่างชาติมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แรงงานไทยนั้น หากยังมีการต่ออายุการจ้างแรงงานต่างชาตินั้นๆ ในตำแหน่งเดิมในระยะเวลาที่นานมาก ๆ แสดงว่าในความเป็นจริงแล้วอาจไม่มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

เนื่องจากข้อมูลระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยนี้เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญมาก ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการเพิ่มข้อความที่ให้ได้มาซึ่งข้อมูลนี้ลงในแบบ ตท. ทุกฉบับด้วย โดยการเพิ่มข้อเกี่ยวกับประวัติการทำงานในเมืองไทยโดยละเอียด ได้แก่ เริ่มทำงานในประเทศไทยเมื่อไร? อาชีพใด? เป็นต้น ซึ่งจากแบบ ตท. 2 ที่ใช้ในปัจจุบัน มีข้อที่ 5 ที่ให้ระบุ “ประวัติการทำงานในประเทศไทย” อยู่ด้วยแล้ว แต่เป็นการให้ระบุงานที่ทำ(จากการทำงานครั้งสุดท้าย) ทำให้ไม่ได้ข้อมูลว่าแรงงานต่างชาติผู้นั้นเริ่มทำงานในประเทศไทยเมื่อใด จึงไม่ทราบว่า “แรงงานต่างชาติผู้นั้นเข้ามาทำงานในประเทศไทยนานเท่าไร”

3.2.13) สถานที่ทำงาน ในการระบุจังหวัดที่ทำงาน จะมีการระบุจังหวัดเดียวและหลาย ๆ จังหวัดด้วย จากตารางที่ 3.15 พบว่าแรงงานต่างชาติที่ศึกษา ทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร มากที่สุด (40.8%) รองลงไปได้แก่ภาคกลาง (27.9%) และภาคตะวันออก (15.9%) แรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีน้อยที่สุด (1.8%) และแรงงานต่างชาติมากกว่า 2 ใน 5 มีที่พักอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (47.4%)

ตารางที่ 3.15 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามสถานที่ทำงาน สถานที่พักและภาค

ภาค	สถานที่ทำงาน		สถานที่พัก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	8,020	40.8	9,319	47.4
กลาง	5,481	27.9	4,603	23.4
ตะวันออก	3,123	15.9	2,747	14.0
ตะวันตก	1,009	5.1	893	4.5
เหนือ	901	4.6	962	4.9
ใต้	784	4.0	792	4.0
ตะวันออกเฉียงเหนือ	354	1.8	356	1.8
รวม	19,672	100.0	19,672	100.0

3.2.14) ประเภทของธุรกิจ จากตารางที่ 3.16 พบว่า แรงงานต่างชาติที่ศึกษาทำงานในธุรกิจรับเหมาก่อสร้างสูงที่สุด(12.4%) รองลงไป(7.5%)เข้ามาสอนหนังสือในสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน ซึ่งรวมทั้งโรงเรียนสอนภาษาด้วย ส่วนเหตุที่มีผู้ทำงานในธุรกิจรับเหมาก่อสร้างเป็นจำนวนสูงที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะว่ากระทรวงพาณิชย์อนุญาตให้ธุรกิจประเภทนี้เข้ามาในประเทศได้ (ประมวญ จิตตะสมบัติ, 2540)

ตารางที่ 3.16 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา จำแนกตามประเภทของธุรกิจ

ประเภทของธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
รับเหมาก่อสร้าง	2,430	12.4
สถาบันการศึกษาของรัฐ - เอกชน - สถาบันสอนภาษา	1,468	7.5
ผลิต-จำหน่ายเสื้อผ้า/อัญมณี	1,353	6.9
ผลิต-จำหน่ายพลาสติก/อุปกรณ์แพทย์	1,340	6.8
ร้านขายปลีก-ส่ง-ซูปเปอร์มาเก็ต	1,316	6.7
ผลิต-จำหน่ายโทรทัศน์/เครื่องเสียง/ชิ้นส่วนประกอบ	1,183	6.0
ผลิต-จำหน่ายเครื่องไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์	1,153	5.9
นำเข้า-ส่งออกสินค้า/ให้คำปรึกษาธุรกิจระหว่างประเทศ	1,151	5.9
ผลิต-จำหน่ายเครื่องหนัง	948	4.8
ผลิต-จำหน่ายหมึกพิมพ์/น้ำมัน/กระดาส	826	4.2
ปิโตรเคมี-โรงกลั่น-วางท่อแก๊สธรรมชาติ/เชื้อเพลิง	767	3.9
ให้บริการทางวิศวกรรม/ประกอบติดตั้งเครื่องจักร	573	2.9
ผลิต-จำหน่าย สายไฟฟ้า/สายเคเบิล/ลวดทองแดง	501	2.5
ผลิต-จำหน่ายเหล็กเส้น	480	2.4
ผลิต-จำหน่ายเครื่องดื่ม/น้ำ/น้ำอัดลม/เบียร์	435	2.2
ผลิต-จำหน่ายผ้า/ด้าย/โรงงานทอผ้า	272	1.4
ผลิต-จำหน่ายอาหารสำเร็จรูป	219	1.1
อสังหาริมทรัพย์	144	0.7
ผลิต-จำหน่ายเครื่องใช้สำนักงาน/เฟอร์นิเจอร์	129	0.7
อื่น ๆ	1,160	5.9
ไม่มีข้อมูล	1,824	9.3
รวม	19,672	100.0

3.3) ลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม

ข้อมูลลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริมหรือแรงงานต่างชาติที่เข้าเมือง ถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พระราชบัญญัติ การนิคมอุตสาหกรรม และพระราชบัญญัติปิโตรเลียม¹ ในประเทศไทย 67 จังหวัดในปี พ.ศ. 2538 นี้ จะนำเสนอตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ เพศ สัญชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ หรือตำแหน่งงาน รายได้และผลประโยชน์อื่นๆ ระยะเวลาการทำงาน เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น เหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน ระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต สถานที่ทำงานและสถานที่พัก ประเภทของธุรกิจ โดยใช้ตารางค่าร้อยละ และแสดงค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ตามความเหมาะสมของ ข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในรายบุคคลเพื่อให้ได้คำอธิบายประกอบข้อมูลใน ตารางที่น่าเสนอด้วย ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.3.1) อายุ จากตารางที่ 3.17 พบว่า แรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม มีอายุระหว่าง 18-75 ปี มีอายุเฉลี่ย 40 ปี โดยที่มากกว่า 4 ใน 5 (81%) มีอายุระหว่าง 25-54 ปีซึ่งเป็นวัย แรงงาน ยังมีแรงงานอายุน้อย 18-24 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูสอนภาษา ส่วนแรงงานสูงอายุ 55-75 ปี เป็นแรงงานที่มีอาชีพบริหารจัดการ หรือผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีข้อมูล อายุของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริมถึง 8.5%

ตารางที่ 3.17 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามกลุ่มอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 - 24	42	2.2
25 - 29	236	12.1
30 - 34	301	15.4
35 - 39	316	16.2
40 - 44	292	15.0
45 - 49	250	12.8
50 - 54	186	9.5
55 - 75	164	8.4
ไม่มีข้อมูล	166	8.5
รวม	1,953	100.0

อายุเฉลี่ย	40.3 ปี	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ	10.0 ปี
อายุมัธยฐาน	39.0 ปี	ฐานนิยมของอายุ	36.0 ปี
อายุต่ำสุด	18.0 ปี	อายุสูงสุด	75.0 ปี

¹ ซึ่งในการวิจัยนี้จะเรียกย่อๆ ว่า “ แรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม”

3.3.2) เพศ จากตารางที่ 3.18 พบว่าแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริมนี้ส่วนใหญ่ (92.0%) เป็นเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของแรงงานต่างชาติที่ศึกษา

ตารางที่ 3.18 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	1,796	92.0
หญิง	82	4.2
ไม่มีข้อมูล	75	3.8
รวม	1,953	100.0

3.3.3) สัญชาติ จากตารางที่ 3.19 พบว่า แรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม มีสัญชาติญี่ปุ่น สูงที่สุดคือมากกว่า 1 ใน 3 รองลงไปได้แก่ จีน อินเดีย อเมริกา ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน อังกฤษ อิตาลี มาเลเซีย เบลเยียม ฯลฯ

ตารางที่ 3.19 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามสัญชาติ

สัญชาติ	จำนวน	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	682	34.9
จีน	222	11.4
อินเดีย	147	7.5
อเมริกา	125	6.4
ฟิลิปปินส์	105	5.4
ไต้หวัน	102	5.2
อังกฤษ	96	4.9
อิตาลี	66	3.4
เกาหลี	63	3.2
มาเลเซีย	42	2.2
เบลเยียม	38	1.9
ฝรั่งเศส	32	1.6
ออสเตรเลีย	30	1.5
สิงคโปร์	26	1.3
เดนมาร์ก	24	1.2
อื่น ๆ	146	7.5
ไม่มีข้อมูล	7	0.4
รวม	1,953	100.0

3.3.4) การศึกษา จากตารางที่ 3.20 ในข้อมูลที่ทราบระดับการศึกษา (7.4 %) นี้พบว่าแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมากที่สุด (4.7%) มากกว่า 1 ใน 4 (2%) มีการศึกษาระดับมัธยมและต่ำกว่า แต่ส่วนใหญ่ไม่มีข้อมูลระดับการศึกษา (92.0%) ซึ่งอาจเป็นได้ว่าการขอใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นนี้ ในทางปฏิบัติอาจไม่มีการเข้มงวดมากนัก เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล ทำให้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลส่วนนี้เท่าที่ควร

ตารางที่ 3.20 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาและต่ำกว่า	40	2.0
อาชีวศึกษา หรืออนุปริญญา	13	0.7
ปริญญาตรีและโท	91	4.7
ข้อมูลการศึกษาไม่ชัดเจน	12	0.6
ไม่มีข้อมูล	1,797	92.0
รวม	1,953	100.0

3.3.5) อาชีพหรือตำแหน่งงาน จากตารางที่ 3.21 พบว่า กว่า 1 ใน 3 ของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริมมีตำแหน่งงานบริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ(35.2%) และกว่า 3 ใน 10 (31.1%) เป็นวิศวกรและผู้ควบคุมการผลิต/ช่างเทคนิค มีผู้เป็นเจ้าของกิจการอยู่เพียง 1.9%

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า แรงงานต่างชาติตามการส่งเสริมที่มีตำแหน่งงานบริหาร กว่า 1 ใน 3 นั้นอาจเป็นได้ว่า แรงงานต่างชาติที่เข้ามาขอรับใบอนุญาตทำงานนี้ ขอรับใบอนุญาตทำงานในตำแหน่งงานหนึ่งแต่ปฏิบัติงานในตำแหน่งอื่น(นภาพรณ์ หะวานนท์, 2540) เนื่องจากมีงานบางตำแหน่งไม่ได้รับอนุญาตให้ทำได้ เช่น วิศวกรโยธา(ดูภาคผนวก ก.) จึงมีการขอใบอนุญาตทำงานในตำแหน่งผู้อำนวยการ ผู้จัดการ แต่ปฏิบัติงานจริงในตำแหน่งวิศวกร เป็นต้น

ตารางที่ 3.21 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามอาชีพ

ตำแหน่งงาน	จำนวน	ร้อยละ
ผู้อำนวยการ	557	28.5
ผู้ควบคุมการผลิต/ช่างเทคนิค	340	17.4
วิศวกร	268	13.7
หัวหน้างาน/เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ	249	12.7
ผู้จัดการ	130	6.7
ผู้ชำนาญการ	106	5.4
เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างประเทศ	88	4.5
ที่ปรึกษาต่าง ๆ	56	2.9
เจ้าของกิจการ	38	1.9
ครู-ล่าม ผู้ที่ต้องใช้ภาษาต่างประเทศ	24	1.2
อื่น ๆ	97	5.0
รวม	1,953	100.0

3.3.6) รายได้และผลประโยชน์อื่น ๆ ต่อเดือน จากตารางที่ 3.22 พบว่าแรงงานต่างชาติดำเนินการส่งเสริมเกือบครึ่ง (47.2%) เป็นผู้ที่มีรายได้สูง (50,000 บาทขึ้นไป) รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ยเป็น 52,088 บาท มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้เป็น 47,586 บาท แสดงว่าข้อมูลรายได้นี้มีการกระจายอยู่มาก เห็นได้จากผู้มีรายได้น้อยที่สุด คือ 4,500 บาท จนถึงผู้มีรายได้สูงสุด 700,000 บาท

หากพิจารณาถึงความต้องการแรงงานฝีมือในประเทศแล้ว แม้แรงงานต่างชาติจะมีกลุ่มผู้มีรายได้สูงเกือบครึ่งหนึ่ง แต่แรงงานต่างชาติดำเนินการส่งเสริมก็ไม่น่าจะมีกลุ่มของผู้ที่มีรายได้น้อย (น้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน) ซึ่งมีอยู่ถึงกว่า 1 ใน 10 (13.2%) นั่นคือยังมีการจ้างแรงงานต่างชาติในบางตำแหน่ง เช่น วิศวกร ฯลฯ ในอัตราถูกแทนการจ้างแรงงานไทย หรืออาจเป็นไปได้ว่าวิศวกรไทยมีไม่พอเพียงกับความต้องการของประเทศ ในขณะเดียวกันแรงงานจากประเทศในกลุ่มเอเชีย เช่น ฟิลิปปินส์ จีน อินเดีย ฯลฯ จึงได้เดินทางเข้ามาทำงานเหล่านี้แทน

ตารางที่ 3.22 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติดำเนินการส่งเสริม จำแนกตามรายได้

รายได้และผลประโยชน์อื่น ๆ (ต่อเดือน)	จำนวน	ร้อยละ
≤ 9,999	70	3.6
10,000 - 19,999	187	9.6
20,000 - 49,999	607	31.1
50,000 - 99,999	681	34.9
100,000 - 700,000	241	12.3
ไม่มีข้อมูล	167	8.6
รวม	1,953	100.0

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	52,088.3 บาท	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้	47,585.6 บาท
มัธยฐานของรายได้	42,000.0 บาท	ฐานนิยมของรายได้	40,000.0 บาท
รายได้ต่ำสุด	4,500.0 บาท	รายได้สูงสุด	700,000.0 บาท

3.3.7) ระยะเวลาการจ้างงาน เป็นระยะเวลาที่นายจ้างตกลงว่าจ้างแรงงานต่างชาติดำเนินการส่งเสริมเข้าทำงาน จากตารางที่ 3.23 พบว่าเกือบครึ่ง (46.4%) ของแรงงานต่างชาติดำเนินการส่งเสริมมีระยะเวลาจ้างงานเป็นเวลา 1-2 ปี ซึ่งเป็นไปตามนโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล

ตารางที่ 3.23 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติดำเนินการส่งเสริม จำแนกตามระยะเวลาการจ้างงาน

ระยะเวลาการจ้างงาน (เดือน)	จำนวน	ร้อยละ
1 - 3	354	18.1
4 - 6	261	13.4
7 - 11	78	4.0
12	320	16.4
13 - 23	319	16.3
24	268	13.7
25 - 35	111	5.7
36	122	6.2
37 - 90	104	5.3
ไม่มีข้อมูล	16	0.8
รวม	1,953	100.0

3.3.8) เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น เมื่อพิจารณาเฉพาะข้อมูลที่ทราบเหตุผลซึ่งมีเพียง 7.2% ดังตารางที่ 3.24 นี้ พบว่า มากกว่าครึ่ง (4.8%) มีเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น เพราะต้องการคนที่มีความสามารถสูง รองลงไป (1.7%) เพราะเป็นการร่วมลงทุน ข้อมูลส่วนนี้เป็นข้อมูลที่สำคัญที่น่าจะมีบันทึกไว้ด้วย

3.3.9) เหตุผลที่ขอต่อใบอนุญาตทำงาน ซึ่งไม่ทราบข้อมูลถึง 99.6% (1,945 ราย) ที่ทราบเพียง 8 ราย คือ เพื่อประกอบกิจการของบริษัท หรือปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จ อย่างละ 3 ราย และอีก 2 ราย เพราะเป็นผู้บริหารระดับสูงที่มีความรู้

ตารางที่ 3.24 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม
จำแนกตามเหตุผลที่ไม่จ้างคนไทย

เหตุผลที่ไม่จ้างคนไทยทำงานนั้น	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการคนที่มีความสามารถสูง	93	4.8
เป็นการร่วมลงทุน/มีสัญญาว่าจะต้องส่งวิศวกรมาควบคุม	19	1.7
ต้องการถ่ายทอดเทคโนโลยี	15	0.8
ต้องใช้ผู้ที่มีความสามารถในภาษานั้น ๆ	10	0.5
ไม่เชื่อความสามารถของคนไทย	5	0.3
เป็นการต่อสัญญาจ้างงาน	1	0.1
ไม่มีข้อมูล	1,810	92.8
รวม	1,953	100.0

3.3.10) ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน จากตารางที่ 3.25 พบว่า แรงงานต่างชาติตามการส่งเสริมได้รับใบอนุญาตทำงานไม่เกิน 1 ปี มีเพียง 6.8% ที่ได้รับใบอนุญาตเกิน 2 ปี

ตารางที่ 3.25 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม
จำแนกตามระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน

ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาต (เดือน)	จำนวน	ร้อยละ
≤ 3	52	2.7
4 - 11	367	18.8
12	267	13.7
13 - 24	468	24.0
24 ⁺	269	13.8
ไม่มีข้อมูล	530	27.1
รวม	1,953	100.0

3.3.11) สถานที่ทำงาน การระบุจังหวัดที่ทำงาน จะมีการระบุจังหวัดเดียวและหลายๆ จังหวัดด้วย จากตารางที่ 3.26 พบว่าแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริมทำงานในภาคกลางมากที่สุด 45.2% รองลงไปได้แก่ภาคตะวันออก (31.5%) ทำงานในกรุงเทพมหานครเพียง 1.7% ในขณะที่พักอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครถึง 15.7% มีแรงงานต่างชาติทำงานและพักในภาคกลาง และภาคตะวันออกมากประมาณ 2 ใน 3 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะกระจายภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมออกไปตามภาคต่างๆ ของประเทศ

ตารางที่ 3.26 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามสถานที่ทำงาน/ที่พักและภาค

ภาค	สถานที่ทำงาน		สถานที่พัก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	33	1.7	307	15.7
กลาง	883	45.2	654	33.5
ตะวันออก	616	31.5	578	29.6
ตะวันตก	136	7.0	129	6.6
เหนือ	178	9.1	176	9.0
ใต้	82	4.2	81	4.1
ตะวันออกเฉียงเหนือ	25	1.3	28	1.4
รวม	1,953	100.0	1,953	100.0

3.3.12) ประเภทของธุรกิจ จากตารางที่ 3.27 พบว่า แรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม ประกอบธุรกิจปิโตรเคมี- โรงกลั่น- วางท่อแก๊สธรรมชาติ/เชื้อเพลิงสูงที่สุด(15.6%) รองลงไปผลิต-จำหน่ายเครื่องไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์(14.7%) ประเภทของธุรกิจและอุตสาหกรรมเหล่านี้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศเป็นหลัก

ตารางที่ 3.27 จำนวนและร้อยละของแรงงานต่างชาติตามการส่งเสริม จำแนกตามประเภทของธุรกิจ

ประเภทของธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
ปิโตรเคมี-โรงกลั่น-วางท่อแก๊สธรรมชาติ/เชื้อเพลิง	305	15.6
ผลิต-จำหน่ายเครื่องไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์	288	14.7
ผลิต-จำหน่าย สายไฟฟ้า/สายเคเบิล/ลวดทองแดง	184	9.4
ผลิต-จำหน่ายเครื่องจักรทำพลาสติก/อุปกรณ์แพทย์	180	9.2
ผลิต-จำหน่ายเครื่องหนัง	175	9.0
ผลิต-จำหน่ายหมึกพิมพ์/น้ำมัน/กระดาษ	131	6.7
ผลิต-จำหน่ายโทรทัศน์/เครื่องเสียง/ชิ้นส่วนประกอบ	99	5.1
ผลิต-จำหน่ายเสื้อผ้า/อัญมณี	80	4.1
ร้านขายปลีก-ส่ง-ซูปเปอร์มาเก็ต	45	2.3
ผลิต-จำหน่ายเครื่องดื่ม/น้ำ/น้ำอัดลม/เบียร์	45	2.3
ให้บริการทางวิศวกรรม/ประกอบติดตั้งเครื่องจักร	34	1.7
สถาบันการศึกษาของรัฐ-เอกชน/สถาบันสอนภาษา	33	1.7
รับเหมาก่อสร้าง	30	1.5
นำเข้า-ส่งออกสินค้า/ให้คำปรึกษาธุรกิจระหว่างประเทศ	12	0.6
อื่น ๆ	78	4.0
ไม่มีข้อมูล	234	12.0
รวม	1,953	100.0

3.4) สรุป

3.4.1) ภาพรวมแรงงานต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยนี้ แรงงานที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทตลอดชีพมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่แรงงานที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราว และประเภทที่ผ่านพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานฝีมือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย และแรงงานประเภทที่ได้รับใบอนุญาตทำงานตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือทั้งหมดนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูงมาก

3.4.2) ลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานประเภทชั่วคราวและประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นใน 67 จังหวัดในปี พ.ศ. 2538 นี้ ส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน มีอายุเฉลี่ย 40 ปี เป็นเพศชาย แรงงาน 10 สัญชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุดมาจากประเทศญี่ปุ่น จีน อเมริกา อังกฤษ อินเดีย ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ เกาหลี ออสเตรเลีย และเยอรมัน โดยที่เกือบ 1 ใน 5 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทำงานด้านบริหารจัดการและงานวิชาชีพ ซึ่ง 10 ตำแหน่งงานที่ทำมากที่สุด ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ วิศวกร ผู้ควบคุมการผลิต/ช่างเทคนิค ผู้ชำนาญการ หัวหน้างาน/เจ้าหน้าที่ต่างๆ ครู/ล่ามที่ต้องถ่ายทอดภาษาต่างประเทศ เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างประเทศ นักดนตรี/นักร้อง/ผู้กำกับ ที่ปรึกษาต่างๆ มีแรงงานเพียง 1 ใน 10 ที่เข้ามาตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่น มีรายได้เฉลี่ย 50,570 บาทต่อเดือน ได้รับการจ้างงานนาน 1 ปี ซึ่งมากกว่าครึ่งเป็นแรงงานที่ขอต่ออายุใบอนุญาตทำงาน โดยที่มากกว่า 4 ใน 5 มีเหตุผลที่ขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานเพราะต้องการทำงานในตำแหน่งเดิม ได้รับใบอนุญาตทำงานโดยเฉลี่ย 1 ปี แรงงานกว่า 3 ใน 5 ทำงานและพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร และภาคกลาง ประเภทของธุรกิจ 10 อันดับแรกที่แรงงานเหล่านี้ทำได้แก่ รับเหมาก่อสร้าง ครู และอาจารย์ในสถาบันการศึกษาทั้งของภาครัฐบาลและเอกชน ผลิตและจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูปต่างๆ/อัญมณี ผลิตและจำหน่ายพลาสติก/อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับพลาสติก/อุปกรณ์การแพทย์ ร้านค้าขายปลีกและขายส่ง/ซูเปอร์มาร์เก็ต ผลิตและจำหน่ายโทรทัศน์/เครื่องเสียง/ชิ้นส่วนประกอบต่างๆ ผลิตและจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์ นำเข้าและส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ/เป็นที่ปรึกษาในธุรกิจจากต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ผลิตและจำหน่ายเครื่องหนังต่างๆ รวมทั้งผลิตและจำหน่ายหมวกพิมพ์/กระดาดต่างๆ

3.4.3) ลักษณะทั่วไปของแรงงานต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม และพระราชบัญญัติปิโตรเลียมใน 67 จังหวัดในปี พ.ศ. 2538 นี้ ส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน มีอายุเฉลี่ย 40 ปี เป็นเพศชาย แรงงาน 10 สัญชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุดมาจากประเทศญี่ปุ่น จีน อินเดีย อเมริกา ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน อังกฤษ อิตาลี เกาหลี และมาเลเซีย เฉพาะในกลุ่มที่ทราบการศึกษา(8%) นี้ เกือบ 5% มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป งานที่ทำ